

ATLAS ZUTPHEN 2040

Omgevingsvisie gemeente Zutphen

februari 2023

Zutphen

RU IMTE VOLK

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 1 16-02-2023 11:56

Inleiding

De gemeente Zutphen maakt een omgevingsvisie. De omgevingsvisie is onze basis en koers voor de fysieke leefomgeving. Hiermee geven we antwoord op de vraag: **wat voor gemeente willen en kunnen we in 2040 zijn?** Het is een visie voor de lange termijn, waarin we aangeven wat we belangrijk vinden in de omgeving waarin we wonen, werken en onze vrije tijd besteden. De omgevingsvisie vertelt een integraal verhaal over de samenhang tussen onderwerpen als wonen, milieu, natuur, landschap, verkeer, energie, recreatie, leefbaarheid, sociale samenhang, gezondheid, economie en erfgoed. In de omgevingsvisie staan onze ambities en plannen voor de toekomst en wat dit betekent voor bijvoorbeeld onze binnenstad, woonwijken, Warnsveld, bedrijventerreinen en het landelijk gebied van de gemeente Zutphen.

Gedurende drie fasen werken we naar de omgevingsvisie van de gemeente Zutphen toe: (1) het uitvoeren van een analyse, (2) richting bepalen via ontwikkelscenario's en (3) het opstellen van de ontwerp-omgevingsvisie. Het voorliggende document, de Atlas Zutphen 2040, is het resultaat van de eerste fase. Deze analysefase staat in het teken van het in beeld brengen van de kwaliteiten van de gemeente Zutphen, het duiden van de belangrijkste trends en ontwikkelingen die op de gemeente afkomen, maar ook het inventariseren van het huidige gemeentelijke beleid.

Deze atlas is tot stand gekomen op basis van openbare (GIS)data en bronnen en een beleidsinventarisatie binnen de gemeente Zutphen. Vervolgens is de informatie aangescherpt in werkateliers, individuele gesprekken, online vragenlijst Zutphen Spreekt en drie (ambtelijke) digitale consultatierondes.

Hoewel deze atlas vooruit kijkt, is het nadrukkelijk ook een momentopname. De wereld staat niet stil en op verschillende vlakken vinden er ontwikkelingen plaats die een ongewisse invloed hebben op de toekomst. Denk aan klimaatverandering, stikstofcrisis, vergrijzing, grondstof- en personeelstekorten. Deze ontwikkelingen hebben invloed op hoe we naar de toekomst kijken. Op veel thema's is het nog niet uitgekristalliseerd wat de effecten van deze ontwikkelingen zijn en tot welke (permanente) veranderingen deze leiden. Dit betekent ook dat er verschil kan bestaan in het detailniveau waarop sommige ontwikkelingen of feiten beschreven staan.

Ook is er op het moment van het publiceren van deze atlas nog beleid voor verschillende belangrijke thema's in de gemeente Zutphen in ontwikkeling. Wanneer mogelijk is dit beleid in concept al meegenomen, maar het is onvermijdelijk dat hierdoor nog beleidsstukken ontbreken. Van een strategische langetermijnvisie als de omgevingsvisie vraagt dit flexibiliteit. Gelukkig is de omgevingsvisie een dynamisch instrument binnen de Omgevingswet. Dit maakt het mogelijk om de komende jaren regelmatig doelen en ambities bij te stellen wanneer dit nodig blijkt te zijn.

Zowel de atlas als de omgevingsvisie gaan over het gehele grondgebied van de gemeente Zutphen. Wanneer we Zutphen schrijven, bedoelen we de gehele gemeente. Wanneer het gaat over de stad Zutphen, dan zullen we dit expliciet vermelden.

Leeswijzer

Deze Atlas Zutphen 2040 start in hoofdstuk 1 met de beschrijving van de huidige waarden en kwaliteiten, kortom het DNA van de gemeente Zutphen. Dit beschrijven we op basis van literatuur, bestaand beleid maar vooral ook met de inbreng van inwoners uit de digitale enquête en straatgesprekken. Hoofdstuk 2 beschrijft voor zeven relevante thema's de trends en ontwikkelingen voor de gemeente Zutphen met daarbij de belangrijkste opgaven en kansen voor de omgevingsvisie. Tot slot gaat hoofdstuk 3 in op de uitgevoerde beleidsinventarisatie. Hierbij is gekeken naar hoe het huidige beleid zich verhoudt tot nieuwe ontwikkelingen en thema's en de doelen van de Omgevingswet.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 2 16-02-2023 11:56

Samenvatting

In deze Atlas van Zutphen 2040 werken we themagewijs toe naar de belangrijkste opgaven en kansen voor de omgevingsvisie van de gemeente Zutphen. In deze managementsamenvatting vindt u in steekwoorden de belangrijkste opgaven en kansen per thema in een overzicht bij elkaar. In hoofdstuk 2 zijn deze thema's nader uitgewerkt.

Wonen en voorzieningen

Vergrijzing en huishoudensverdunning

Gebalanceerde woningmarkt, voldoende betaalbaar aanbod

Kwaliteitsverbetering bestaande woningvoorraad

Aantrekkelijke en gezonde woonmilieus, voor inwoners en huishoudens van buiten de regio

Versterken aanbod aan regionale voorzieningen

Voldoende laagdrempelige ontmoetingsplekken jong en oud

Welzijn en gezonde leefomgeving

Versterken sociale basis

Voldoende ontmoetingsmogelijkheden Eenzaamheidsopgaven

Faciliteren van bewonersinitiatieven

Toegankelijk inrichten van de leefomgeving

Veilige, schone en beweegvriendelijke omgeving, positieve gezondheid bevorderen (o.a. dementievriendelijk inrichten van de omgeving)

Klimaatadaptieve inrichting van de openbare ruimte

Economie en werkgelegenheid

Sociaal-economische structuur versterken: vergroten werkgelegenheid, goed ondernemersklimaat en opleidingsmogelijkheden

De Mars/IJsselzone/ Bufferzone: koppeling tussen economische ontwikkeling en duurzaamheidsheidsdoelen

Versterken bereikbaarheid werklocaties

Versterken aanbod aan horecagelegenheden en winkels

Transitie in de agrarische sector

Aandacht voor gezonde leefomgeving

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 3 16-02-2023 11:56

Mobiliteit en bereikbaarheid

Ontsluiting van de gemeente regionaal en loklaal (OV, auto, water)

Kansen voor multimodaal knooppunt i.r.t wonen en werken

Autogebruik in de oude binnenstad

Schone mobiliteitskeuzes

Woningbouw rondom mobiliteitsknooppunten

Uitnodigende (door)fietsroutes

Brug over de IJssel

Energie en duurzaamheid

RES 1.0 (incl. lokaal afwegingskader zon en wind)

Energiearmoede

50% inzet op lokaal eigendom van lokale energieopwek

Verzwaring energienetwerk

Verkennen mogelijkheden Waterstof

Verduurzaming van de binnenstad

Verduurzaming bedrijventerreinen

Verduurzaming bestaande woningvoorraad

Water, klimaat, natuur en landschap

Aantrekkelijk landschap als belangrijke vestigingsvoorwaarde

Integrale visie klimaatadaptatie

Wateropgaven: watertoevoer, droogte, overlast door piekbuien, overstromingsrisico

Hittestress in bebouwd gebied

Afname biodiversiteit, stikstof opgave

Transitie agrarische sector

Versterken groenblauw raamwerk

Cultuurhistorie, toerisme en recreatie

Cultuurhistorie: belangrijk fundament voor toekomstige ontwikkelingen, behoud en versterken van deze kwaliteit, staat onder druk door verduurzamingsopgave

Profilering als Hanzestad

Benutte kansen meer verblijfsrecreatie en evenementen

Benutten kansen ruimtelijke kwaliteit buiten binnenstad

Inzet op vijf ontwikkelrichtingen Cultuurnota

Recreatieve druk vs. leefbaarheid

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 4

16-02-2023 11:56

Inhoudsopgave

KENSCHETS EN KWALITEITEN GEMEENTE ZUTPHEN

07 1.1 DNA
09 1.2 Tijdlijn
11 1.3 Zutphen in de regio

TRENDS, ONTWIKKELINGEN EN IMPACT

19 2.1 Wonen en voorzieningen
24 2.2 Welzijn en gezonde leefomgeving
29 2.3 Economie en werkgelegenheid
33 2.4 Mobiliteit en bereikbaarheid
38 2.5 Energie en duurzaamheid
42 2.6 Water, klimaat, natuur en landschap
47 2.7 Cultuurhistorie, toerisme en recreatie

BELEIDS-INVENTARISATIE

51 3.1 Conclusies op hoofdlijnen
52 3.1 Lijst met relevante beleidsdocumenten

BRONVERMELDING

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 5

16-02-2023 11:56

1. Kenschets en kwaliteiten gemeente Zutphen

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 6 16-02-2023 11:56

1. Kenschets en kwaliteiten gemeente Zutphen

1.1 DNA

- De gemeente Zutphen is verdeeld in zes verschillende wijken, het dorp Warnsveld en de buurtschappen Warken en Bronsbergen. Sinds 2005 is Warnsveld, inclusief de buurtschappen Warken en De Leesten, samengegaan met de gemeente Zutphen. De verschillende wijken van Zutphen hebben elk hun eigen karakter: Centrum en Noorderhaven, Noordveen, Waterkwartier, Zuidwijken, Leesten en De Hoven.

- Zutphen staat bekend als de 'torenstad aan de Berkel en de IJssel'. De sfeervolle binnenstad van Hanzestad Zutphen is een karakteristiek en aantrekkelijk gebied, waarin stedelijke dynamiek samengaat met historische kwaliteiten van bijvoorbeeld de Walburgiskerk, Martinetsingel en de IJsselkade. Natuur en water zijn binnen handbereik en ondanks de stedelijke drukte liggen stille verborgen straatjes, groene hofjes en pleintjes om de hoek. De stad biedt ruimte voor ontplooiing van economische, recreatieve, sociale en persoonlijke activiteiten.[1]

- De gemeente Zutphen wordt gekenmerkt door een diverse samenleving in de verschillende wijken die allemaal hun eigen samenstelling, geschiedenis en karakter hebben. Inwoners zijn over het algemeen te herkennen door hun betrokkenheid bij maatschappelijke opgaven en als gastvrije, creatieve en initiatiefrijke mensen. De gemeente kent dan ook een lange traditie van inwonersparticipatie.[43] De gemeente heeft aandacht voor inclusiviteit en diversiteit in de samenleving.

- In de zorgzame samenleving van de gemeente Zutphen staat het welzijn van de inwoners centraal. De gemeente Zutphen kenmerkt zich dan ook door de aanwezigheid van tal van welzijns- en zorginstellingen met een lokale, regionale en ook landelijke clientèle. Ook positioneert de gemeente zich binnen de regio met haar grote cultureel aanbod, dat jaarlijks vele bezoekers naar de stad trekt. Tevens neemt de gemeente Zutphen een belangrijke rol in binnen de Cleantech-sector: zo is bedrijventerrein De Mars een voorloper op het gebied van circulaire economie.

- Sinds een aantal jaren is er in de gemeente Zutphen veel aandacht voor de aanpak van de sociaal-economische positie van haar inwoners (zie aanpak Krachtig Zutphen). In vergelijking met de regio wonen er in de gemeente naar verhouding meer mensen met een (relatief) kwetsbare sociaal-economische positie. Dit heeft onder meer te maken met achterstandssituaties, multi-probleem huishoudens, maar ook met een wegtrekkende werkgelegenheid, het voorzieningenniveau dat onder druk staat en toenemende vergrijzing.[23]

- Warnsveld staat bekend om haar groene en bosrijke leefomgeving, een rijk aanbod aan cultuurhistorische elementen (kastelen, landgoederen) en een hoge sociale cohesie.[84] Het dorp heeft een oude dorpskern en een nieuw winkelcentrum.

- De Hoven is een wijk met een dorps karakter. In De Hoven zorgt de samenkomst van stadse en landelijke elementen voor een uniek karakter. De Hoven is sterk verbonden met de stedelijke dynamiek van de binnenstad door haar ligging aan de IJsselbrug, maar biedt ook rust en ruimte door haar landschappelijke ligging aan de overzijde van de rivier. De Hoven wordt gekenmerkt door een sterk verenigingsleven, ondernemende inwoners en diverse eigen gewoonten en tradities zoals het Heufs Volksfeest.[2]

- Het landelijk gebied van de gemeente Zutphen wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van het water van de IJssel en de Berkel: een afwisselend rivierenlandschap. Het landschap in het oostelijk deel van de gemeente kent een meer agrarisch landschap met landgoederen, kampen en essen. Het landelijk gebied is een levendig en dynamisch gebied dat veel verschillende vormen van gebruik kent. De identiteit van het gebied wordt gevormd door het eeuwenlange samenspel tussen mens en natuur, waarbij het natuurlijk ontstane landschap bepalend is geweest voor het gebruik en in cultuur nemen van dit landelijk gebied. Bepaalde delen van het landelijk gebied zijn al eeuwen geleden ontgonnen, andere delen zijn pas in de 20e eeuw tot cultuurlandschap gevormd.[64]

- De naam Zutphen is afgeleid van het woord 'zuidvenne': een rivierduinencomplex tussen drassige veenweidegronden. De herkomst van deze naam duidt op de ontstaansgeschiedenis van de nederzetting Zutphen, die ontstond op een heuvel te midden van drassige veenweidegronden tussen de rivieren de IJssel en de Berkel.[85] Rond het jaar 1190 kreeg de toenmalige

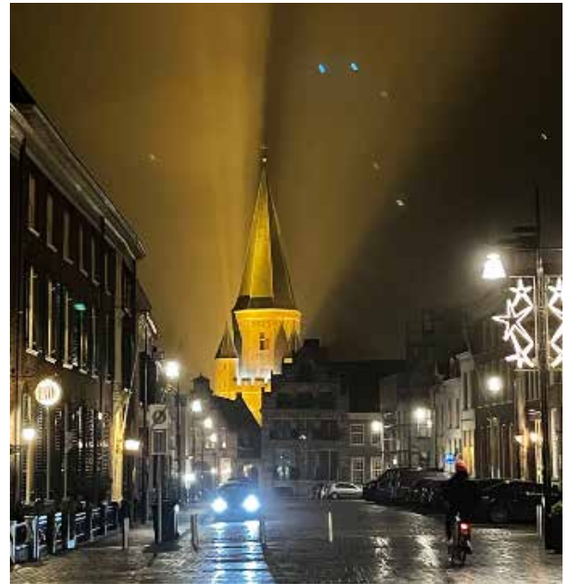
20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 7

16-02-2023 11:56

nederzetting Zutphen stadsrechten. Hiermee behoort Zutphen tot de oudste steden van Nederland en is Zutphen tevens de oudste stad van Gelderland.[85]

- De gemeente Zutphen staat bekend om haar lange historie van rechtspraak, die begint in de 12e eeuw. Met het ontvangen van stadsrechten omstreeks het jaar 1190 kreeg Zutphen naast zelfbestuur ook een eigen rechtspraak. Rond 1450 wordt op het ‘s Gravenhof een rechtbank gevestigd (burgerzaal van het voormalige stadhuis). De rechtspraak die hier plaatsvond kreeg op regionale schaal een belangrijke functie: toen andere Gelderse steden ook stadsrechten verkregen, vormde de rechtspraak in Zutphen een model voor deze dochtersteden. De geschiedenis van Zutphen als justitiestad is ook in de 21e eeuw nog zichtbaar: de Burgerzaal is als monument behouden en sinds 1889 is aan de Martinetsingel een nieuw gerechtsgebouw gevestigd.[105]

Vier afbeeldingen die enkele belangrijke kenmerken van de gemeente Zutphen tonen: torenstad Zutphen, met haar historische binnenstad en de IJsselkade met de typerende witte koopmanshuizen. Bron afbeeldingen: gemeente Zutphen en respondenten Zutphen Spreekt

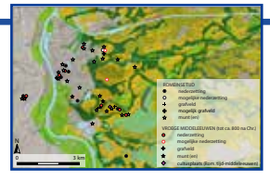
20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 8 16-02-2023 11:56

1.2 Zutphen door de jaren heen

De gemeente Zutphen kent een rijke geschiedenis. Voordat we vooruit gaan kijken, is het van belang te weten hoe de gemeente zich onderhevig aan politieke, sociale en sociale factoren op ruimtelijk gebied ontwikkeld heeft. Met behulp van de *Nieuwe Historische Atlas van Zutphen* (2022) en andere openbare bronnen geven we een (niet uitputtend) beeld van deze ontwikkelingen in deze tijdlijn.

300

Op de oevers van de rivierstromen van de Berkel ontstaan ter hoogte van de huidige gemeente nieuwe nederzettingen gesticht op de hoogste gronden **rivierduinen**. Deze nederzettingen waren de kiemcel van latere, en deels nog bestaande nederzettingen, zoals Zutphen.[107]

550

Doordat de Rijn doorbreekt ontstaat de **IJssel** als volwaardige Rijntak. De nederzetting nabij de nieuwe monding van de Berkel in de IJssel was hiermee vermoedelijk van meet af aan versterkt.[107]

850

Zutphen wordt het bestuurlijk centrum van een graafschap aan de IJssel. Op het plein **'s-Gravenhof** staat een representatieve houten zaal waar de graaf zijn gasten ontvangt. Metaalbewerking vormt een belangrijke activiteit in Zutphen en de machtsbasis van de daar heersende graven van Hamaland [107]

900

Als reactie op de Vikingverwoestingen wordt omstreeks het jaar 900 de eerste grootschalige versterking van Zutphen aangelegd: de **ringwalburg**.[107]

1046

De **bisschop van Utrecht** wordt in 1046 landheer van het Zutphense graafschap en de burg. Er wordt een vorstelijke palts op het plein 's-Gravenhof gebouwd en de heren van Zutphen worden als leengraven van de bisschop aangesteld. [107]

1100

Rond het jaar 1100 wordt de Zutphense kerk herbouwd. Enkele jaren later wordt de herbouwde kerk ingewijd. De nieuwe patroonheilige van het kapittel wordt Walburga.[107] Dit betreft de huidige **Sint-Walburgiskerk**.

1191-1196

Tussen **1191** en **1196** verleende Graaf Otto I van Gelre en Zutphen stadsrechten aan Zutphen. Met het ontvangen van **stadsrechten** krijgt Zutphen zelfbestuur, een eigen rechtspraak, tolvrijheden, eigen jaar- en weekmarkten en andere voorrechten.[107]

1200-1300

Omstreeks **1230** wordt aan de noordkant van de Berkel de Nieuwstad gesticht. Later deze eeuw krijgt de **Nieuwstad** een eigen parochiekerk: de Nieuwstadkerk (nu Sint-Jan). In **1312** werd de Nieuwstad onder één bestuur met de stad Zutphen verenigd. Door middel van waterpoorten over de Berkel worden Zutphen en de Nieuwstad verbonden. De **Berkelpoort** bestaat nog altijd als symbool voor de vereniging van beide stadsdelen.[107]

1200-1350

Met haar gunstige ligging aan de IJssel en de **handelsvoorrechten** trekt Zutphen veel kooplieden uit vooral het Rijnland aan. In de 13e eeuw groeit de stad hierdoor snel. In deze periode worden **koopmanshuizen** en bakstenen huizen gebouwd. Een bakstenen **stadsmuur** wordt aangelegd en de Berkel wordt verlegd naar zijn huidige loop door de stad. [107]

1250-1550

Sinds de 13e eeuw speelt Zutphen een rol in het Noord-Europese koopliedennetwerk. Sinds **1449** maakt Zutphen als Hanzelid prominent deel uit van de **Keulse Drittel**, de Hanzeregio die voor het grootste deel ten westen van de Rijn lag. In de **Hanzestad** Zutphen floreert de transitohandel.[107]

1572

In het **rampjaar van 1572** voor Zutphen vinden meermaals vernielingen en plunderingen plaats tijdens het verzet tegen de Spanjaarden. In 1577 wordt de Spaanse bezetting van de stad beëindigd. In 1583 wordt de stad Zutphen opnieuw bezet door de Spanjaarden.[107]

1586

In 1586 vindt de **Slag bij Warnsveld** plaats. Het leger van de Noordelijke Nederlanden probeert Zutphen te veroveren op de Spanjaarden. [107]

1591

Tijdens het **Beleg van Zutphen** in 1591 verovert Prins Maurits de IJssellinie terug. Als gevolg van de belegeringen en bezettingen staat de stad Zutphen vol met verwoeste en leeggeplunderde panden en is de bevolking gehalveerd.[107]

1600-1700

Door de verwoestingen in de stad en het platgebrande platteland kan Zutphen nauwelijks meer als regionaal centrum functioneren. De stad kreeg een nieuwe rol als **frontierstad**. Zutphen wordt één van de vestingsteden die de oostelijke grensgebieden van de Republiek moeten bewaken. Hiervoor worden onder andere de vestigingswerken vernieuwd.[107]

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 9 16-02-2023 11:56

Binnen de Republiek der zeven Verenigde Nederlanden profileert Zutphen zich steeds meer als vestingstad. Het kenmerkende stedelijke weefpatroon is een belangrijke trots bij de wederopbouw na de stad. Ook wordt in deze periode het 's Gravenhof opnieuw ingericht als groot stadspaleis.[1]

1600-1700

Begin 19e eeuw worden de verdedigingen van de stad Zutphen gemoderniseerd door de toevoeging van een extra verdedigingsgordel. Ten noorden van de stad wordt de Linie van Coehoorn aangelegd. Ook wordt de Oeli van Keijen versterkt en worden later in de 19e eeuw de Linie van Wijnbalen, de Linie van Hoetfen Fort de Pol gerealiseerd.[2][3]

1700-1800

In de 19e eeuw bouwen arbeiders- en regenten families uit de regio vanuit de landgoederen buiten de stad.[4]

1700-1800

In 1811 krijgt Zutphen een nieuwe functie van eerste rang. In 1813 wordt een gemeentewet ingevoerd. Zutphen krijgt een militaire stad, naar wordt bij de gemeentewet van 1851 een gemeente.[5]

1800-1900

Ten behoeve van stadsuitbreidingen worden de rijwallen in delen gesloopt. Langs de IJssel ontstaan voor verblijfsdoeleinden in 1854. Tussen 1865 en 1870 wordt het nieuwe IJsseldijk in twee fasen gebouwd.[6][7]

1854-1875

Het spoorwegstation Zutphen wordt in 1865 geopend. Vanuit de spoorlijnontwikkeling wordt in 1868-1868 een vaste brug over de IJssel gerealiseerd.[8]

1865

Tijdens de Tweede Wereldoorlog verblijft in 1944 een bevolkerament, bestaat voor de Duitsers, de stationsbrug. Op 8 april 1945 wordt de Binnenstad en de wal van Zutphen tot aan de IJssel bevrijd. Op 14 april volgt de bevrijding van De Hoven.[9][10]

1944-1945

De gemeente wordt in 1917 verplicht om een uitbreidingsplan op te stellen. Zutphen kiest ervoor om voornamelijk in te zetten op de loers als woonstad. Als onderdeel van het uitbreidingsplan wordt onder andere het Deventerweghuurder gerealiseerd.[11]

1917

In 1881-1882 wordt de noorden van de spoorlijn van Arnhem naar Deventer de Hondsbalven aangelegd. In de context van de industriële activiteit het terrein De Mars de kamerde dreumels voor het industrieterrein van Zutphen.[12]

1881-1882

In 1874 maakt het ophalen van Zutphen als vesting het mogelijk om stadsuitbreidingen te realiseren. Verschillende stadstoegangspoorten worden gesloopt. De Singelgracht en de Stromgrachten blijven bewaard doordat ze een nieuwe functie krijgen.[13]

1874

In het kader van de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog en na de dichting van de Beukse Overstromingen in Zutphen en Warnsveld woningen herstelt en nieuwe woningen ontwikkeld. Gedurende de jaren 60 en 70 worden de wijken Stadtfeldenmeulen, Hoftbergen en de Voorsteveldse gebouwd. In deze periode begint een langzame de afdichting van de bebouwing van De Hoven op gang te komen.[14]

1950-1970

Na het fuseren van het Algemeen Ziekenfonds en het Stad Zutphens ziekenfonds wordt ziekenhuisgebouw (het Rivierse Gasthuis) in 1974 geopend op het gemeentelijke van Warnsveld.[15]

1974

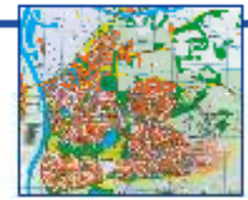
Uitbreidingsplannen: In de jaren zeventig wordt Zutphen verder en een dynamisch later Warnsveld-Oost. In de jaren negentig vindt de aanleg van een twee VINEX-gebieden ten oosten van de Den Elterweg: Leesten West en Leesten Oost.[16]

1970-2000

In 2005 fuseert de voormalige gemeente Warnsveld, behalve de buurtschap Wichen, met de stad Zutphen.[17] In 2006 passeert het aantal woningen in de gemeente de grens van 24.000 woningen. Op dit moment telt de gemeente Zutphen 48.000 inwoners.[18]

2005-2006

Vanaf 2010 maakt het revitaliseringsplan Noordoevoeren op De Mars een combinatie van wonen, waarin 44 nieuwe woningen mogelijk.[19] Vanaf 2013 worden de eerste woningen van deze nieuwe woonbuurt opgeleverd.

2010

Als onderdeel van het programma Winter in de Stad wordt vanaf 2018 de Lierallee gerenoveerd.[20]

2018-2022

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 10 16-02-2023 11:56

1.3 Zutphen in de regio

- De gemeente Zutphen is gelegen in het noordoosten van de provincie Gelderland. De gemeente ligt in de IJsselvallei en bevindt zich op de scheidslijn van de Veluwe, de Sallandse Heuvelrug en de Achterhoek. De gemeente Zutphen grenst aan de gemeenten Voorst, Brummen, Bronckhorst en Lochem.

- De gemeente Zutphen behoort tot het Nationaal Landschap De Graafschap. Dit landschap kenmerkt zich als een kleinschalig kampenlandschap dat rijk is aan historische elementen zoals landgoederen, buitenplaatsen, kastelen en monumentale boerderijen. In de Graafschap zijn relatief veel bossen, bosjes, bosstroken en houtwallen te vinden. Als gevolg van ontginningen in het landschap heeft de Graafschap een kenmerkende unieke waterhuishouding, waarbij beken een kunstmatig verloop hebben gekregen en diverse beeklopen met elkaar verbonden zijn.[102]

- De gemeente Zutphen maakt deel uit van de Regio Stedendriehoek: het gebied rondom en tussen de steden Apeldoorn, Deventer en Zutphen. In totaal omvat de Regio Stedendriehoek het grondgebied van acht gemeenten: Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Heerde, Lochem en Voorst en Zutphen. De Regio Stedendriehoek is een samenwerkingsverband van overheden, ondernemers en onderwijs uit de regio. Ze hebben een gezamenlijke agenda op het gebied van duurzaamheid, brede welvaart, economie, mobiliteit en innovatie.[3] Op het gebied van woningbouw heeft de regio de wens om aan de landelijke woningbouwopgave bij te dragen met 21.000 nieuwe woningen tot 2030. De landschapskwaliteit, de centrale ligging, de betaalbaarheid en arbeidsmarkt van de regio bieden goede vestigingswaarden.[4]

- In het gebied rondom de gemeente Zutphen komen verschillende wegen, spoorlijnen en waterwegen samen. Binnen de regio wordt de gemeente Zutphen via meerdere provinciale wegen verbonden met het omliggende land. De snelwegontsluiting is voor de gemeente Zutphen beperkt. Per spoor wordt Zutphen verbonden met de overige Stedendriehoek steden Apeldoorn en Deventer, de regio Arnhem-Nijmegen, de Achterhoek en Twente. Over het water heeft Zutphen met het Twentekanaal een directe verbinding met steden als Almelo, Hengelo en Enschede. Ook de stad Deventer is door de rivier de IJssel met Zutphen verbonden.

- Een deel van het beleid in de gemeente Zutphen wordt in regionale afstemming ontwikkeld. Bijvoorbeeld de Regionale Energie Strategie (RES), die de gemeente in samenwerking met de andere Gelderse Regio Stedendriehoek-gemeenten heeft opgesteld.[3]

- De economie van de Regio Stedendriehoek kenmerkt zich als veelzijdig en innovatief. Grote sectoren binnen de regio zijn de gezondheidszorg, de industrie en de groot- en detailhandel. Ook is binnen de regio de maatschappelijke waarde van bedrijventerreinen groot: circa 34% van de totale werkgelegenheid in de regio is hier gevestigd. Met de aanwezigheid van De Mars huisvest de gemeente Zutphen één van de grootste bedrijventerreinen in de regio.[5]

- De binnenstad van Zutphen, het ziekenhuis, GGNet, de rechtbank, het theater, de bioscoop en de woonboulevard vervullen een regionale functie. Deze regionale functie van de gemeente Zutphen heeft zijn weerslag op onder andere de koopstromen en de pendelverbindingen naar de gemeente. Uit onderzoek naar de koopstromen in Oost-Nederland blijkt dat vooral inwoners van buurgemeente Lochem vaak aankopen doen in de gemeente Zutphen.[98]

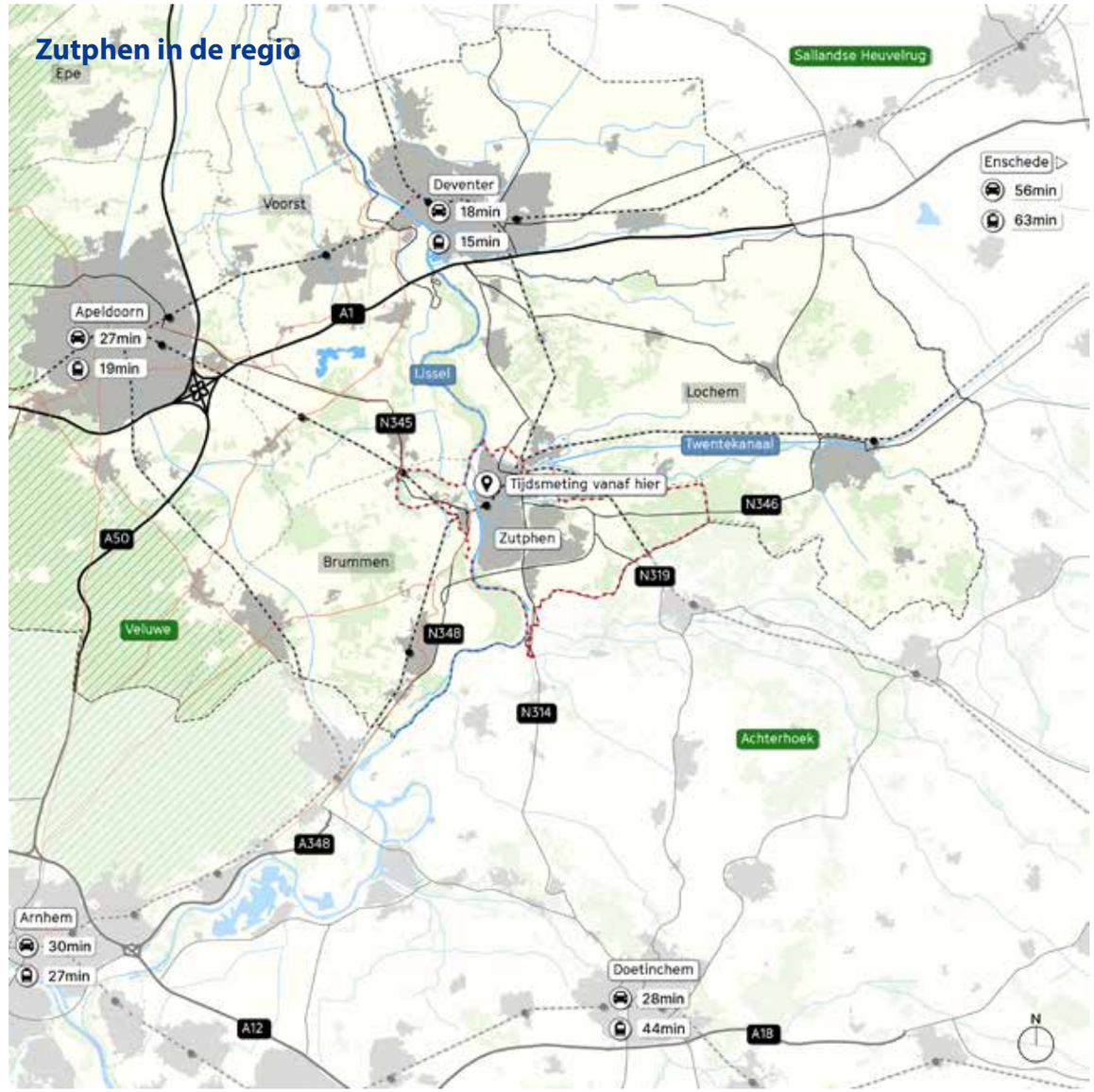
- Op het gebied van recreatie en toerisme is de gemeente Zutphen onderdeel van verschillende samenwerkingsverbanden in Oost-Nederland. Zo maakt de gemeente onderdeel uit van Stichting Achterhoek Toerisme en werkt de gemeente samen met de acht andere Nederlandse Hanzesteden aan citymarketing.[23]

- Samen met de regio Achterhoek, provincie Gelderland, het Waterschap Rijn en IJssel en waterbedrijf Vitens werkt de gemeente Zutphen aan diverse opgaven met betrekking tot water en klimaat(verandering). Dit gaat onder meer over een gezamenlijke droogteaanpak.

- In Oost Nederland hebben de provincies Gelderland en Overijssel in samenwerking met het Rijk een Omgevingsagenda Oost ontwikkeld. Deze agenda gaat voor verschillende thema's in op de belangrijkste regionale kwaliteiten en opgaven, de benodigde acties en lopende samenwerkingstrajecten. Voor de Regio Stedendriehoek en de gemeente Zutphen wordt in de omgevingsagenda in het bijzonder aandacht besteed aan de potentie van het cultureel erfgoed en de omgang met klimaatverandering

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 11 16-02-2023 11:56

en natuur in relatie tot het watersysteem. Deze opgaven komen bijvoorbeeld tot uiting in de samenwerking met het Rijk via de in 2022 lopende projecten ‘Verkenning Tichelbeeksewaard’ en het ‘MIRT project vaarweg Zutphen’.[86]

Kaartbeeld ‘Zutphen in de regio’: Dit kaartbeeld toont de ligging van de gemeente Zutphen binnen de regio.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 12 16-02-2023 11:56

1.4 Online vragenlijst: Zutphen spreekt

Tussen 13 september en 5 oktober 2022 vulden 591 inwoners van de gemeente Zutphen via het inwonerspanel ‘Zutphen spreekt’ van Moventem een vragenlijst in over de toekomst van de gemeente. 92 van de respondenten (enquête deelnemers) reageerden op de open link, 14 respondenten gaven hun input via straatinterviews en 485 via het panel.

Inwoners van de gemeente werden bevraagd op hun ideeën over de mooiste plekken, wat de gemeente Zutphen kenmerkt, de grootste uitdagingen en hun dromen voor de toekomst van de gemeente.

Deelnemers van de vragenlijst konden eveneens een foto uploaden van mooie plekken en kwaliteiten van de gemeente Zutphen. 283 inwoners reageerden op deze oproep en stuurden hun foto in. Deze foto’s worden als illustratie gebruikt in deze atlas (zie kaartbeeld ‘DNA Zutphen’) en de latere omgevingsvisie. Hieronder volgt een samenvatting van de resultaten op hoofdlijnen. De uitgebreide rapportage van de resultaten is te vinden via de gemeentelijke website van de omgevingsvisie Zutphen: https://zutphen.nl/omgevingsvisie

Respondenten

Voor een goede duiding van de antwoorden op de vragen is het niet alleen van belang wat de antwoorden op de vragen zijn, maar ook wie deze vragen beantwoordt. De leeftijd en woonwijk van een respondent kunnen het antwoord beïnvloeden. Zorgen en wensen richting de toekomst kunnen voor iemand uit het Waterkwartier anders zijn dan voor iemand uit de binnenstad of Warnsveld. En misschien vindt een jongere andere onderwerpen belangrijk dan een oudere. In de vragenlijst is daarom gevraagd naar de woonwijk en leeftijd van de respondenten. Hierdoor weten we dat 64% van de respondenten 55 jaar of ouder is (zie figuur 1). De 65- tot 74-jarigen vertegenwoordigen de grootste groep (33%) respondenten. De categorieën jonger dan 35 jaar en ouder dan 74 jaar vertegenwoordigen de kleinste groepen respondenten (beiden 6%). Hierop volgen de groepen tussen de 35-44 jaar (10%). Vanuit alle wijken is gereageerd op de vragenlijst. Hierin zijn het centrum van Zutphen (22%) en Leesten (19%) het meest vertegenwoordigd (zie figuur 2).

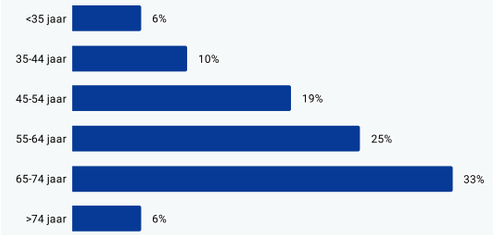
De verdeling naar leeftijd toont aan dat er vanuit de jongere leeftijdscategorieën in beperkte mate is deelgenomen aan deze vragenlijst, zeker wanneer wordt gekeken naar de verhouding van het aantal inwoners van de gemeente die tot deze leeftijdscategorie hoort. Gedurende de totstandkoming van de omgevingsvisie zal extra ingezet worden op het betrekken van jongeren en jongvolwassenen op andere wijzen.

Natuur, het historische karakter en de sfeervolle omgeving omschrijven Zutphen het meest

Inwoners van de gemeente Zutphen werden gevraagd naar de drie woorden die ze kiezen om de gemeente Zutphen te beschrijven. De respondenten omschrijven Zutphen in sterke

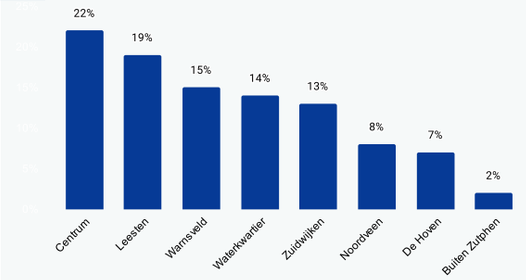
01 Met het aantal respondenten kunnen met een betrouwbaarheid van 95% en een foutmargen van 4.01% uitspraken gedaan worden over de populatie.

1

Figuur 1: De figuur toont de verdeling naar leeftijd van de respondenten. Bron: Moventem, 2022 (bewerking door RUIMTEVOLK)

2

Figuur 2: De figuur toont de verdeling naar herkomst (wijk en/of dorp) van de respondenten. Bron: Moventem, 2022 (bewerking door RUIMTEVOLK)

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 13 16-02-2023 11:56

mate met de woorden ‘natuur’ en ‘historisch/monumentaal’ (zie figuur 3). Verder zien ze de gemeente als sfeervol/gezellig en kleinschalig. Ook wordt de mooie ligging aan de IJssel en de Berkel genoemd. Slechts 1% omschrijft Zutphen als toeristisch.

De stadskern als mooiste plek van de gemeente Zutphen, ook de IJssel en omgeving scoort hoog

Inwoners van Zutphen en Warnsveld waarderen de historische kwaliteiten van de gemeente. De binnenstad met haar markten en steegjes ziet ruim een kwart van de respondenten als mooiste plek. Delen van de binnenstad zoals de IJsselkade, de Martinetsingel (met de rechtbank, de Bleek en de stadsmuur), de Walburgiskerk en ‘s Gravenhof worden specifiek als mooie plekken benoemd. Deze plekken zijn ook ruimschoots terug te vinden in het overzicht aan ingezonden foto’s (zie kaartbeeld ‘DNA Zutphen’). Ook het landelijk gebied, de IJssel en haar uiterwaarden en Warnsveld worden een aantal keer genoemd als mooie aspecten.

Zowel voorzieningenaanbod als cultuurhistorie onderscheiden Zutphen in de regio

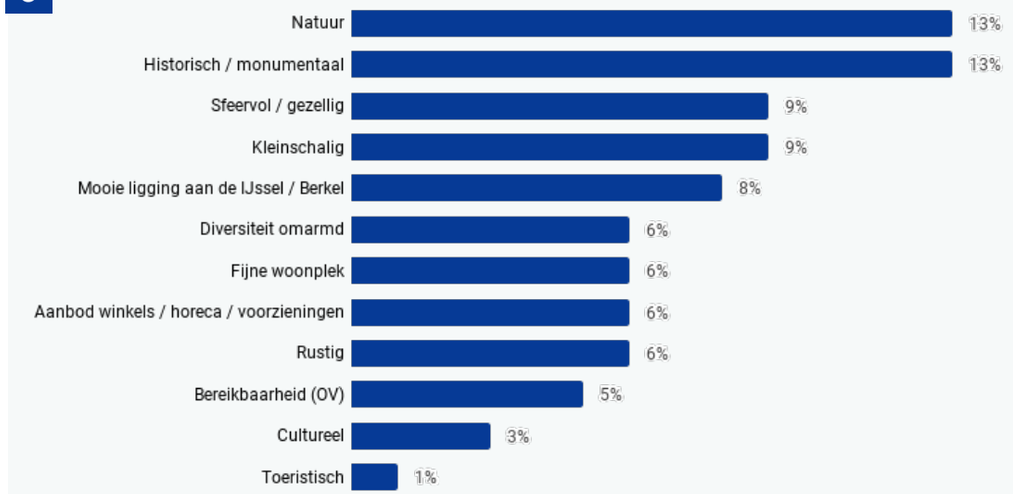
De gemeente Zutphen onderscheidt zich op verschillende vlakken van de regio. Meer dan de helft van de respondenten (52%) vindt dat de gemeente zich vooral onderscheidt in het voorzieningenaanbod dat in Zutphen te vinden is. Datzelfde percentage respondenten noemt de cultuurhistorie van Zutphen ook als onderscheidende factor (zie figuur 4). 21% van de respondenten noemt de bereikbaarheid van Zutphen. Het minst onderscheidende van de rest van de regio is het woningaanbod van Zutphen. Er is in deze antwoorden geen verschil te zien tussen verschillende leeftijdsgroepen of respondenten uit verschillende wijken.

Duurzaamheid en een groene omgeving belangrijk voor de toekomst van Zutphen

Groen en duurzaamheid vinden inwoners van Zutphen en Warnsveld, in alle leeftijdsgroepen en wijken, unaniem het belangrijkst als ze vooruitblikken naar de gemeente in het jaar 2040 (37%, zie figuur 5). In mindere mate vinden respondenten een uitgebreid en divers woningaanbod belangrijk voor 2040 (16%). Ook noemen respondenten de wens voor de gemeente Zutphen om toegankelijk en bereikbaar te zijn. Voornamelijk inwoners uit De Hoven noemden dit onderwerp vaak. Overige toekomstbeelden die uit de vragenlijst naar voren kwamen zijn: bescherming en behoud van de huidige kwaliteiten zoals de historische uitstraling, een bruisend aanbod voor inwoners en bezoekers, een beweegvriendelijke gemeente die autoluw is en de aanwezigheid van voldoende werkgelegenheid en opleidingsmogelijkheden.

Respondenten vinden de oude delen die het karakter van Zutphen vormen belangrijk om te behouden. Maar ook de IJsselkade en het moderne Noorderhaven zijn belangrijk voor de toekomst. De combinatie van modern en authentiek wordt door 20% van de respondenten gezien als belangrijk om te behouden voor de toekomst. Deze respondenten zijn voornamelijk 35 jaar of ouder. Opvallend is dat deelnemers onder de 35 jaar deze delen van de gemeente minder vaak noemen: van deze groep vindt maar 10% de Noorderhaven en de IJsselkade belangrijke plekken om te behouden.De Noorderhaven brengt veel discussie teweeg, want op de vraag welke locatie in de gemeente juist niet goed past in 2040 wordt de Noorderhaven ook door 21% van de respondenten genoemd. De reden die deze respondenten geven: de Noorderhaven is te grotesk en massaal gebouwd. Volgens 13% van de respondenten passen de bedrijventerreinen in de toekomst ook niet bij Zutphen, dit vinden de respondenten tussen de 45 en 54 jaar het sterkst. De reden hiervoor is dat daar te weinig groen en te veel rommel is. Ook zijn de bedrijfshallen volgens respondenten te massaal.

3

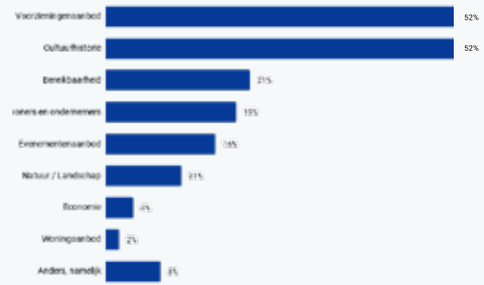
Figuur 3: De figuur toont welke woorden respondenten in de enquête het meest benoemen om de gemeente Zutphen te beschrijven.
Bron: Moventem, 2022 (bewerking door RUIMTEVOLK)

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 14 16-02-2023 11:56

Energietransitie, voldoende woningen en voorzieningen als belangrijkste uitdagingen toekomst van Zutphen

Inwoners van Zutphen en Warnsveld zien verschillende belangrijke uitdagingen voor de gemeente Zutphen. In de online vragenlijst werden respondenten gevraagd welke uitdagingen zij het meest belangrijk vonden. Maximaal twee antwoorden konden hierbij gekozen worden. 31% van de respondenten noemt de energietransitie als belangrijke opgave voor de gemeente, deze respondenten zijn vooral woonachtig buiten de gemeente Zutphen en inwoners van het centrum. De energietransitie is volgens de respondenten essentieel om de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan. Voldoende woningen ontwikkelen vindt 30% een belangrijke uitdaging. Voor de leeftijdsgroepen jonger dan 55 jaar is dit zelfs de belangrijkste uitdaging waar de gemeente Zutphen voor staat. Volgens de deelnemers verdient deze uitdaging aandacht, om hiermee jongeren en jonge gezinnen in de gemeente te behouden en om te voldoen aan de vraag naar betaalbare woningen. Nog eens 30% van de respondenten vindt het aanbieden van voldoende voorzieningen voor alle leeftijden een belangrijke uitdaging. Aandacht hiervoor is volgens hen nodig om de stedelijke dynamiek te behouden, maar ook om met name voor jongeren meer aanbod te realiseren. Verder worden een gezonde leefomgeving, klimaatverandering en een samenleving waarin iedereen mee kan doen elk door ongeveer 20% van de respondenten genoemd als uitdaging. Opvallend is dat een goede bereikbaarheid, vooral door de oudere leeftijdsgroepen, en de kwaliteit van het landelijk gebied, vooral door de jongere leeftijdsgroepen tot 45 jaar, bij deze vraag niet vaak als belangrijkste uitdagingen worden genoemd. Bij het toekomstbeeld dat inwoners voor 2040 schetsen kwamen deze onderwerpen echter wel vaak aan bod.

4

Figuur 4: De figuur toont op welke vlakken de gemeente Zutphen zich het meest van de regio onderscheidt volgens respondenten. Bron: Moventem, 2022 (bewerking door RUIMTEVOLK)

5

Figuur 5: De figuur toont een ‘wordcloud’ met woorden die respondenten gebruiken om de gemeente in 2040 te beschrijven. Bron: Moventem, 2022 (bewerking door RUIMTEVOLK)

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 15 16-02-2023 11:56

Kaartbeeld 'DNA van Zutphen': Dit kaartbeeld toont een impressie aan mooie plekken Zutphen en Warnsveld. De foto's zijn ingezonden door deelnemers van de vragenlijst 'Zutphen Spreekt'.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 16

16-02-2023 11:56

2. Trends, ontwikkelingen en impact

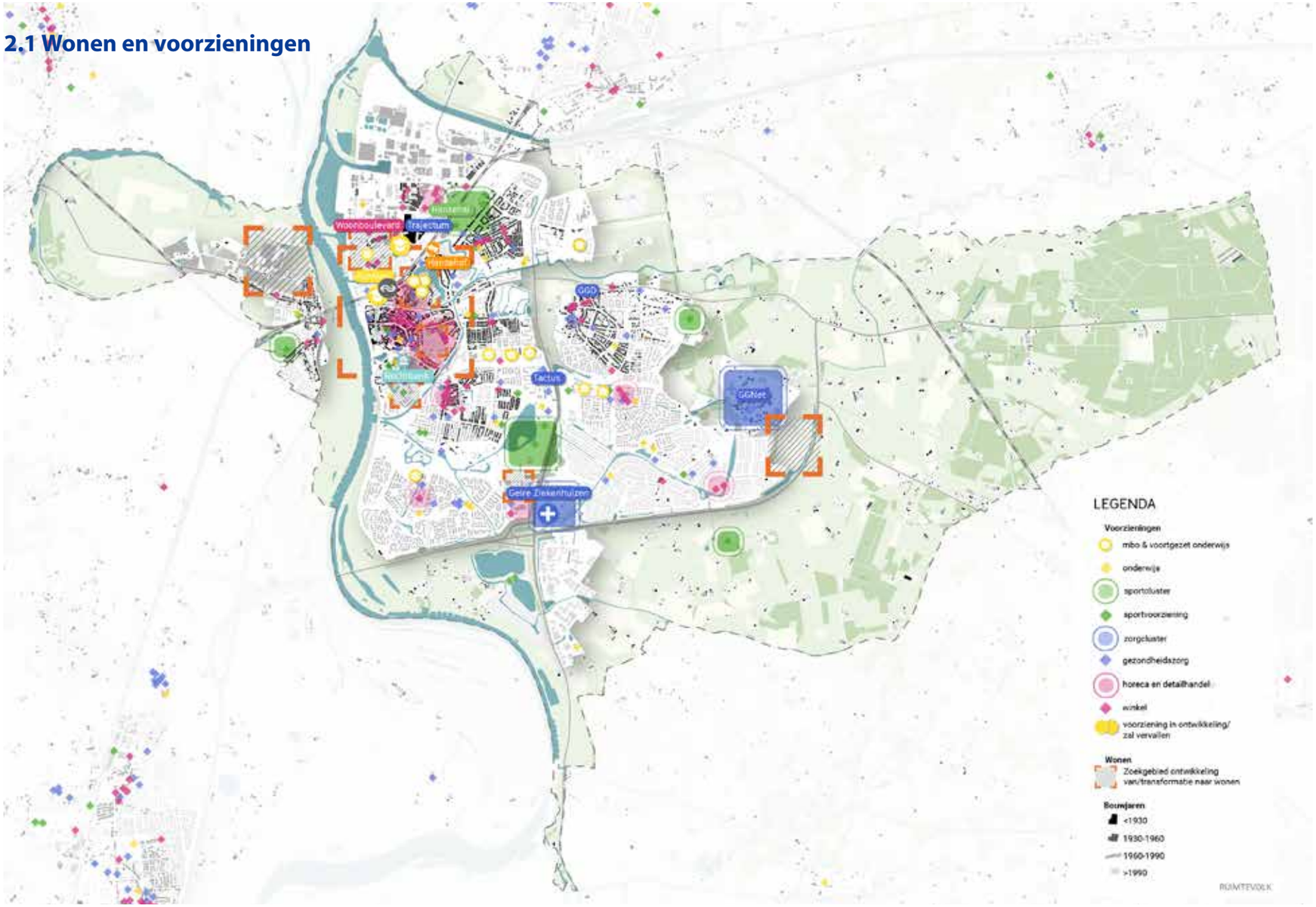
In dit hoofdstuk komt een zevental thema's aan bod die een belangrijk raakvlak hebben met de (ontwikkeling van de) fysieke leefomgeving van de gemeente Zutphen. Deze thema's zijn opgesteld op basis van het Dialoogstuk omgevingsvisie Zutphen (2020) en in samenspraak met het gemeentelijk kernteam omgevingsvisie Zutphen.

In dit hoofdstuk benoemen we per thema de Zutphense context in tekst en op kaart: wat speelt er op dit moment in Zutphen (Zutphen nu). Vervolgens laten we zien welke trends en ontwikkelingen hierop impact hebben (Trends en ontwikkelingen). Dit beschrijven we op basis van landelijke, regionale en lokale trends. Daarnaast kan dit ook recent aangenomen beleid (lokaal, regionaal of nationaal) betreffen dat bepaalde ontwikkelingen tot gevolg heeft. We sluiten ieder thema af met het benoemen van een aantal belangrijke kansen en opgaven die we meenemen bij het ontwikkelen van de omgevingsvisie van de gemeente Zutphen (Kansen en opgaven).

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 17 16-02-2023 11:56

2.1 Wonen en voorzieningen

Kaartbeeld ‘Wonen en voorzieningen’: Dit kaartbeeld toont de huidige situatie (inventarisatie) van de onderwerpen wonen en voorzieningen in de gemeente Zutphen.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 18

16-02-2023 11:56

2.1 Wonen en voorzieningen

ZUTPHEN NU

- De gemeente Zutphen telt in 2022 48.330 inwoners en 22.302 huishoudens. De afgelopen jaren (sinds 2010) kende Zutphen een **groei van 1.460 inwoners** (groei van ca. 3%) en **1.526 huishoudens** (groei van ca. 7%).[6]

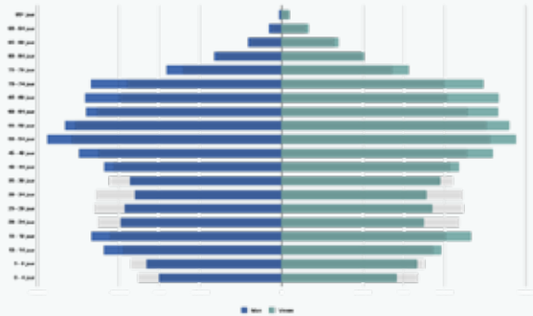
- De bevolking van de gemeente Zutphen **vergrijst**. Voor de gemeente geldt dat het aandeel 45-65 jarigen, 65-75 jarigen en 75-plussers momenteel hoger ligt dan het gemiddelde in Nederland (zie figuur 6).[7] Senioren wonen steeds langer zelfstandig en hebben in toenemende mate ondersteuning en zorg nodig. In de buurten Welgelegen, Zwanevlot en De Brink, Deventerweg en Polbeek, Nieuwstad en Coehoornsingel, Stadskern, Warnsveldsewegkwartier-Zuid en Warnsveld is het aandeel 65-plussers meer dan 30%.(zie kaartbeeld 'Welzijn en gezonde leefomgeving').[21]

- De gemeente Zutphen kent relatief **veel sociale huurwoningen** (hoger dan het Nederlands gemiddelde van 29%). 31% van de woningen in de gemeente Zutphen bestaat uit sociale huur, 13% van de woningen wordt verhuurd door een particuliere verhuurder en 56% is een koopwoning (zie figuur 7a).[8] De wijk Leesten kent naar verhouding een groot aandeel koopwoningen (81%). Ook in De Hoven en Warnsveld ligt het aandeel koopwoningen sterk boven het gemeentelijke en landelijke gemiddelde. In het Waterkwartier bestaat de woningvoorraad juist voornamelijk uit huurwoningen (62%), waarvan het grootste gedeelte in bezit is van een woningcorporatie (zie figuur 7b).[104]

- De afgelopen jaren is, in het kader van 'Krachtig Zutphen', tegemoet gekomen aan het bouwen voor de doorstromingsvraag en het realiseren van woningen voor de meer draagkrachtige huishoudens. Dankzij deze inzet is de afgelopen jaren de beoogde **verhuisketen** geleidelijk op gang gekomen. In de Woonvisie 2019-2024 is vastgelegd dat vooral ingezet wordt op toevoegen van het middeldure (vanaf € 180.000 tot € 250.000) en duurdere koopsegment (vanaf €250.000).[10] Deze prijsgrenzen liggen momenteel vast in de Woonvisie van de gemeente Zutphen. Landelijk zijn deze prijsgrenzen de afgelopen jaren wat verschoven. In 2023 wordt landelijk een betaalbaarheidsgrens van €355.000 gehanteerd.

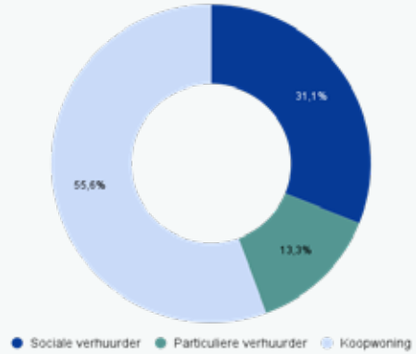
- Binnen de verhuisbewegingen vanuit de gemeente Zutphen naar elders in Nederland valt op dat **jonge huishoudens** (tot 23 jaar en van 23 tot 35 jaar) en **gezinnen met kinderen** de gemeente naar verhouding **vaker verlaten**

6

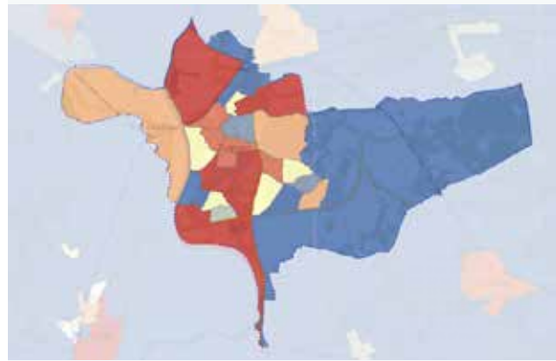
Figuur 6: De figuur toont de bevolkingspiramide van de gemeente Zutphen (blauw en groen) ten opzichte van Nederland (lichtgrijs) in 2021. Bron: CBS, 2022

7A

Figuur 7a: De figuur toont het percentage woningen naar eigendomsvorm in de gemeente Zutphen in 2021. Bron: CBS, 2020

7B

Figuur 7b: De figuur toont het percentage huurwoningen in bezit van een woningcorporatie per buurt van de gemeente Zutphen. Bron: CBS, 2020

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 19 16-02-2023 11:56

dan oudere doelgroepen. Voor deze jonge huishoudens en gezinnen is het beperkte aanbod op de woningmarkt een verhuisreden. Ook starters, die voor het eerst zelfstandig een woning betrekken, verlaten de gemeente Zutphen vaker.[10]

- Zutphen en Warnsveld hebben een opgave in **onderhoud, verduurzaming en kwaliteitsverbetering van de woningvoorraad**. 69% van de woningen in de gemeente Zutphen is gebouwd voor het jaar 1990. De gemeente kent met haar historische binnenstad een relatief groot aandeel woningen dat voor 1945 gebouwd is (zie figuur 8).[9]

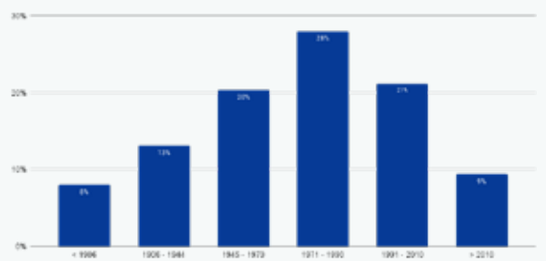
- De gemeente Zutphen bedient met een deel van haar **voorzieningen de omliggende regio**. Denk hierbij aan het Gelre ziekenhuis, voortgezet onderwijs, Aventus (MBO opleidingen), de Rechtbank Zutphen en culturele voorzieningen zoals het Theater Hanzehof, de bioscoop en het Luxor Theater.

- Zutphen en Warnsveld kennen een **sterk en gevarieerd onderwijsaanbod**. In de gemeente Zutphen zijn verschillende onderwijsinstellingen (primair en voortgezet) te vinden (zie kaartbeeld 'Wonen en voorzieningen'). Enkele voorbeelden van voortgezet onderwijs in de gemeente zijn het Isendoorn college in Warnsveld, het, Eligant Lyceum, het Praktijkonderwijs Zutphen en het voortgezet speciaal onderwijs de Anne Flokstraschool. Wat betreft het middelbaar beroepsonderwijs heeft de school Aventus twee locaties in Zutphen. Hoger beroepsonderwijs of wetenschappelijk onderwijs is op dit moment niet binnen de gemeente gehuisvest, voor deze vervolgopleidingen zijn jongeren aangewezen op nabijgelegen steden zoals Deventer, Arnhem en Nijmegen.

- De gemeente Zutphen kent een **hoge dichtheid van woonzorginstellingen** met zowel een lokale als regionale functie voor kwetsbare doelgroepen. Vanwege het reeds bestaande aanbod voor zorgdoelgroepen is de gemeente terughoudend in het bieden van ruimte voor nieuwe huisvestings- en uitbreidingsinitiatieven voor zorgdoelgroepen.[12]

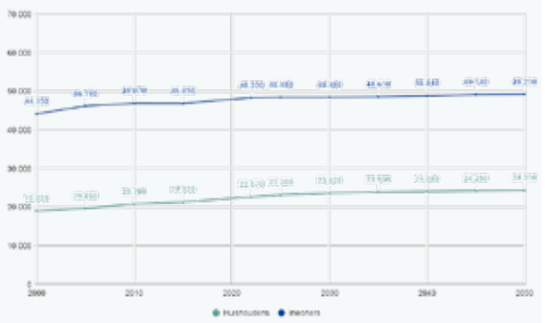
- De verschillende wijken van Zutphen en Warnsveld bieden een **grote verscheidenheid aan ontmoetingsplekken** (zie kaartbeeld 'Welzijn en gezonde leefomgeving). De aanwezigheid van wijkcentra en andere laagdrempelige ontmoetingsplekken is een belangrijke voorwaarde voor de sociale cohesie en leefbaarheid van gebieden.

8

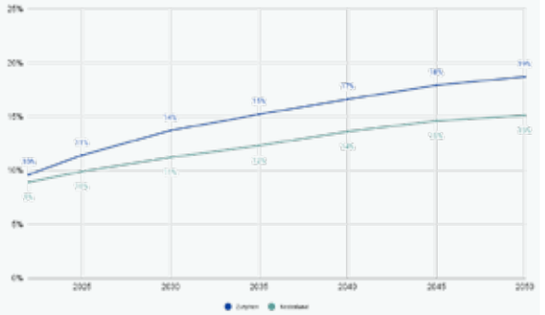
Figuur 8: De figuur toont het percentage woningen naar bouwjaar in de gemeente Zutphen in 2022. Bron: BAG/ABF, 2020

9

Figuur 9: De figuur toont de ontwikkeling en prognose voor het inwoneraantal en het aantal huishoudens voor de gemeente Zutphen in de periode 2000-2050. Bron: ABF Research - Primos Prognose, 2020

10

Figuur 10: De figuur toont de verwachte ontwikkeling van het aandeel 75-plussers als percentage van de bevolking in de periode 2022-2050 voor de gemeente Zutphen en Nederland. Bron: ABF Research - Primos Prognose, 2020

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 20

16-02-2023 11:56

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

- Volgens de prognose (PRIMOS, 2021) **groeit** de gemeente Zutphen de komende jaren (2022-2040) met ongeveer **500 inwoners**. Tussen 2040 en 2050 wordt vervolgens een groei van 370 inwoners verwacht (zie figuur 9).[13] Hierbinnen neemt de komende jaren het **aandeel 75-plussers** in de gemeente Zutphen fors toe. Dit aandeel ontwikkelt zich van ongeveer 9% van de totale bevolking in 2021 naar ongeveer 17% in 2040 en 19% in 2050 (zie figuur 10).[14]

- Volgens de prognose (PRIMOS, 2021) **groeit het aantal huishoudens** in de gemeente Zutphen in de periode 2022-2040 met ongeveer **1.400 huishoudens** (zie figuur 9).[15]

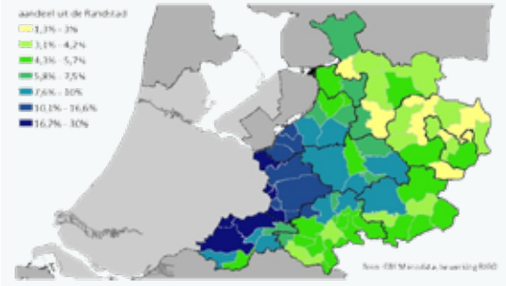
- Vanuit de **Nationale Bouw- en Woonagenda** lanceerde het Rijk in 2022 een richtlijn voor woningbouw tot en met 2030. Onderdeel van de afspraken tussen Rijk en regio's is dat twee derde van alle nieuwbouw betaalbaar moet zijn, en minimaal 30% uit sociale huisvesting moet bestaan.

- De **druk op de woningmarkt** is in de gemeente Zutphen voelbaar. Omdat de woningprijzen oplopen, zijn er minder kansen voor huishoudens die op basis van hun inkomen afhankelijk zijn van goedkoop en middelduur woningaanbod. Dit betreft vaak jonge huishoudens en gezinnen - de groepen die voor de 'demografische draagkracht' juist van belang zijn om te behouden. Jonge huishoudens en gezinnen verlieten de gemeente Zutphen de afgelopen jaren in verhouding vaker. Voor de groep tot 23 jaar heeft dat vaak te maken met het volgen van een studie elders. Voor de groep 1-2 persoons huishoudens in de leeftijdsgroep 23-35 jaar en gezinnen is het aanbod op de woningmarkt te beperkt, waardoor zij in verhouding vaker wegtrekken. Zeker de starters op de woningmarkt, die voor het eerst een eigen huishouding gaan voeren, verlaten de gemeente Zutphen vaker.[10]

- Vanaf 2018 nam in de gemeente Zutphen de **instroom vanuit de Randstad** in verhouding wat toe: van 4,3% - 5,7% van alle verhuisbewegingen binnen en naar de gemeente in de periode 2014 - 2016 naar 5,8% - 7,5% in de periode 2018 - 2020. Kijken we naar de hele linie dan is de instroom van nieuwe inwoners in de gemeente Zutphen vanuit de rest van Nederland (buiten de Stedendriehoek en de Randstad) het grootst (zie figuur 11).[18]

- De **vestigers vanuit de Randstad** betreffen in 2020 in de Regio Stedendriehoek met name kleine huishoudens: 77% van alle gevestigde huishoudens bestaat uit alleenstaanden of meerpersoonshuishoudens zonder kinderen uit vrijwel alle leeftijdscategoriën.[16] Deze vestigers betrokken in 2020 in de Regio Stedendriehoek, waaronder gemeente Zutphen, beduidend grotere woningen dan huishoudens uit de eigen regio. Dit hangt samen met het feit dat het ook vaker koopwoningen zijn, die gemiddeld genomen groter zijn dan huurwoningen en met het feit dat het vaker eengezinswoningen zijn, die gemiddeld groter zijn dan appartementen.[18]

11

Aandeel van recent verhuisden (inclusief binnengemeentelijk), afkomstig uit de Randstad, 2018-2020

Figuur 11: De figuur toont het aandeel van recent verhuisden (inclusief binnengemeentelijk), afkomstig uit de Randstad in de periode 2018-2020. Uit het figuur blijkt dat van alle verhuizingen binnen en naar de gemeente Zutphen, zo'n 5,8% - 7,5% bestond uit huishoudens die vanuit de Randstad naar de gemeente kwamen.
Bron: CBS, 2020

KANSEN EN OPGAVEN VOOR DE OMGEVINGSVISIE

- Een belangrijke opgave voor de gemeente Zutphen is het zorgen voor een **gebalanceerde woningmarkt**. Dit betekent dat er voldoende woningen moeten zijn voor **álle doelgroepen** en in het bijzonder jongeren, starters, jonge gezinnen en ouderen. Dit betekent ook voldoende woningaanbod in het betaalbare segment en hierbinnen ook sociale huisvesting. Het hebben van voldoende aanbod aan betaalbare woningen is een belangrijke voorwaarde om voldoende (jonge) arbeidskrachten in de gemeente te behouden en aan te trekken. Het op gang brengen van de verhuisketen en het bevorderen van **doorstroming** zijn belangrijke uitdagingen die bijdragen aan het creëren van voldoende, passend aanbod.

- De (sterke) **vergrijzing** van inwoners en de toename van het aandeel **kleinere huishoudens** zorgen voor een veranderende woonbehoefte voor de toekomst. Hierbij speelt mee dat een tekort aan reguliere ouderenzorg dreigt. Levensloopbestendige nieuwbouw en aanpassingen in de huidige voorraad zijn nodig om op deze ontwikkelingen in te spelen met een passend woningaanbod. Binnen deze opgave moet op zoek gegaan worden naar maatwerk per locatie om te komen tot een passend aanbod. Hierbij liggen mogelijkheden om nog meer (dan al gebeurt) te experimenteren met vernieuwende woonvormen, zoals Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO), Knarrenhoven en het splitsen van bestaande woningen, transformatie van bedrijfspanden of extra woonmogelijkheden in de binnenstad.

- Het versterken van het **sociaal-economische evenwicht** in de samenleving is een grote opgave in de gemeente Zutphen en de regio. Voor de gemeente Zutphen liggen er kansen in het realiseren van een complementair en divers woningaanbod in de verschillende woonwijken, om zo een palet aan doelgroepen met verschillende bestedingsruimte te kunnen bedienen.

- De gemeente Zutphen streeft naar een passende **schaalsprong**, naar een bevolkingsomvang van circa 55.000 inwoners (nu 48.000 inwoners). De groei is in lijn met de regionale ambitie zoals gesteld in het addendum op de regionale woonagenda Cleantech Regio (Regio Stedendriehoek). De regio zet hier op in met het oog op het voorzieningenniveau, de vraag naar wonen in de regio en de demografische ontwikkeling.[16] Hiervoor is afgesproken de komende jaren de woningbouwproductie te versnellen. In de gemeente Zutphen wordt ingezet op het toevoegen van **2.700 woningen in de periode 2020-2030** en, voor zover dat past bij de verdere ontwikkeling en kwalitatief inpasbaar is, eveneens een toevoeging van 2.700 woningen in de periode 2030-2040.[16] Voor alle nieuwbouw liggen er kansen om deze levensloopbestendig, duurzaam, natuurinclusief en met aandacht voor de gezondheid te ontwikkelen.

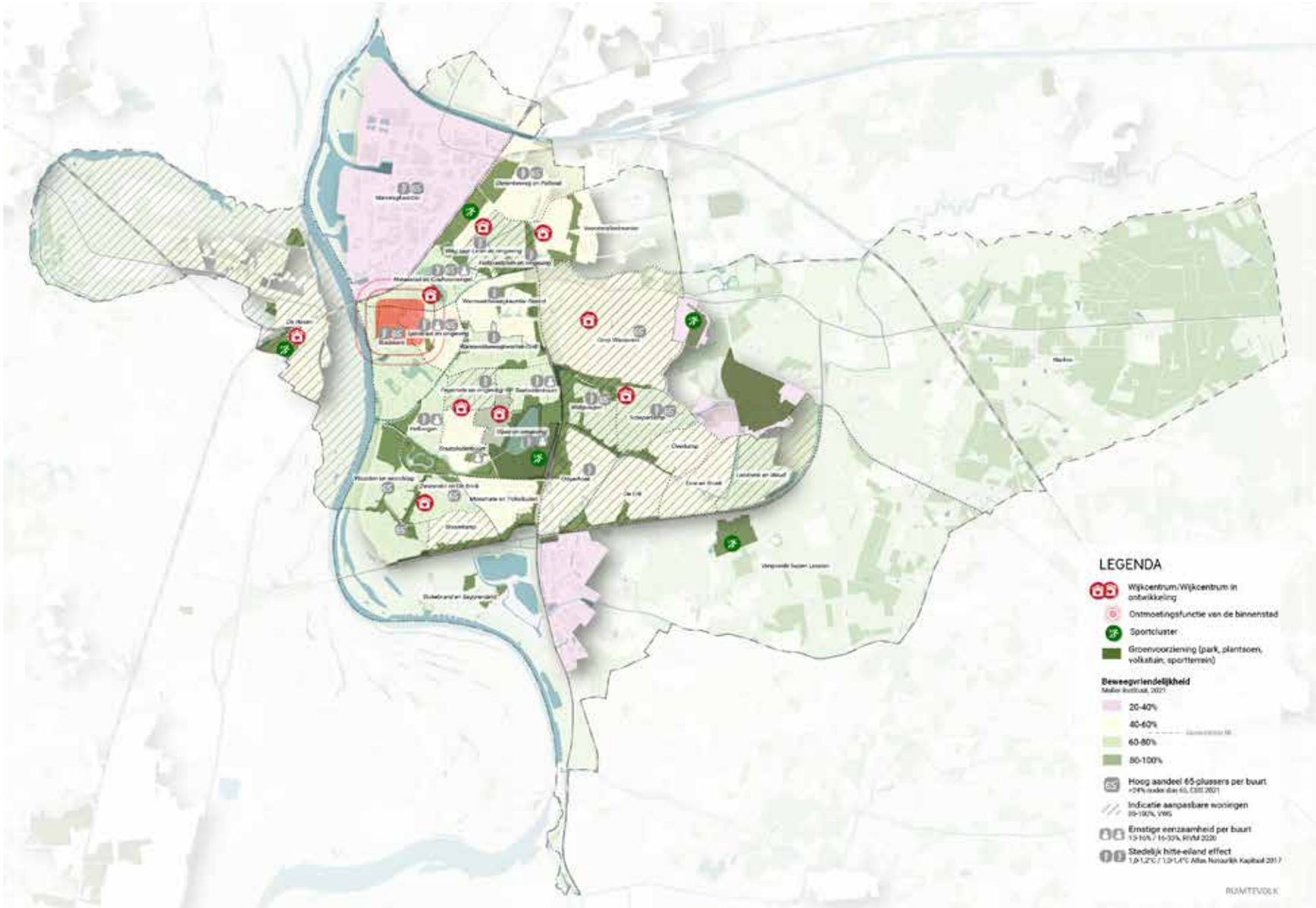
- Er liggen kansen voor de gemeente Zutphen om in te spelen op de aantrekkende **bovenregionale woningvraag** uit het westen, maar ook uit het oosten (Achterhoek). Deze extra woningvraag komt over het algemeen van huishoudens die ‘iets te kiezen hebben’ en vraagt om (nieuwe) aantrekkelijke (en exclusieve) woonmilieus.

- Een groot deel van de woningen dat nodig is in de gemeente Zutphen staat er al. De woonbehoefte van de toekomst zal dus grotendeels landen in de **bestaande woningvoorraad**. Een groot deel van deze woningvoorraad is voor het jaar 1990 gebouwd en vraagt om een **(energetische) kwaliteitsslag**. Herstructurering van verouderde wijken biedt koppelkansen om gelijktijdig duurzame en klimaatadaptieve maatregelen door te voeren.[19]

- Er liggen kansen voor de gemeente Zutphen om met haar **regionale voorzieningen** zoals het ziekenhuis, de Rechtbank en het culturele aanbod de omliggende regio te blijven bedienen en haar positie als centrumgemeente te versterken.

- Een belangrijke opgave in de gemeente Zutphen is het behouden van **laagdrempelige ontmoetingsplekken in álle wijken en dorpen** voor jong en oud ten behoeve van de sociale cohesie en leefbaarheid.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 22 16-02-2023 11:56

Kaartbeeld ‘Welzijn en gezonde leefomgeving’: Dit kaartbeeld toont de huidige situatie (inventarisatie) van de onderwerpen welzijn en gezonde leefomgeving in de gemeente Zutphen.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 23 16-02-2023 11:56

2.2 Welzijn en gezonde leefomgeving

ZUTPHEN NU

- Het rapport Krachtig Zutphen constateert dat de gemeente een relatief **zwakke sociaal-economische positie** kent. De gemeente Zutphen heeft te maken met veel mensen in een achterstandssituatie en relatief veel multiprobleem-huishoudens. Ook ligt er een relatie met het wegtrekken van werkgelegenheid, voorzieningen die onder druk staan en een toenemende vergrijzing. Vanuit het gemeentelijk beleid wordt er al jaren gewerkt om dit te verbeteren door nauw samen te werken met ketenpartners en vrijwilligersorganisaties, door bewust in te zetten op een sterke sociale basis in elke wijk, door een op preventie gerichte armoedeaanpak te hanteren en door in te zetten op sterk onderwijs en de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt.[23, 43]

- Het **besteedbaar inkomen** is in de gemeente Zutphen **lager** dan dat van vergelijkbare gemeenten (gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden).[29] Het besteedbaar inkomen in de gemeente Zutphen is in 2019 gemiddeld €40.600. Landelijk ligt dit gemiddelde op €45.400 (zie figuur 12).[22]

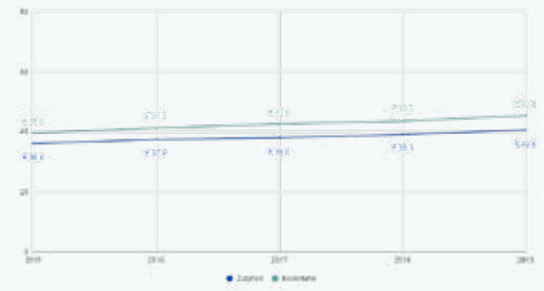
- Het percentage kinderen in de gemeente Zutphen dat een vorm van **jeugdhulp** ontvangt ligt hoger dan het landelijk gemiddelde.[20] In de gemeente Zutphen ligt dit percentage op 12%, landelijk is dit 10%.[26] Daarnaast groeien er in de gemeente Zutphen, in vergelijking met Nederland, naar verhouding meer jongeren op met gescheiden ouders, in eenoudergezinnen en/of in huishoudens waar sprake is van armoede. De gemeente Zutphen zet zowel in op versterking van de pedagogische samenleving en op preventie van problemen, als op de beschikbaarheid van kwalitatief goede jeugdhulp voor kinderen die dat nodig hebben.[31]

- Veel inwoners van de gemeente Zutphen voelen zich (wel eens) **eenzaam**: 47% van de inwoners van de gemeente is matig eenzaam en 11% is (zeer) ernstig eenzaam. Dit aandeel komt sterk overeen met het landelijk gemiddelde.[103] Eenzaamheid komt voor in verschillende leeftijdsgroepen, ook onder jongeren. Van de 65-plussers in de gemeente Zutphen was in 2020 33% matig eenzaam en 9% (zeer) ernstig eenzaam. Bij een kwart van de ouderen is er sprake van sociale en/of emotionele eenzaamheid. In Noord- en Oost Gelderland is dit respectievelijk 39% en 9%.[27] In verhouding scoort de gemeente Zutphen dus qua eenzaamheid onder 65-plussers beter.

- De gemeente Zutphen scoort **ruim voldoende op leefbaarheid** (volgens de Leefbaarometer van 2020). Leefbaarheid is de mate waarin de leefomgeving aansluit bij de voorwaarden en behoeften van inwoners. Het aspect 'voorzieningen' levert in de gemeente de grootste negatieve bijdrage aan de totaalscore. Op onderdelen zoals 'sociale samenhang' scoort de gemeente Zutphen hoger dan het Nederlands gemiddelde. Tussen de verschillende wijken is een verschil in de totaalscore zichtbaar: zo scoort Warnsveld zeer goed op de leefbaarheid, en krijgt Waterkwartier een voldoende (zie figuur 13). Het verschil in de leefbaarheid tussen deze wijken wordt vooral veroorzaakt door het aspect 'overlast & onveiligheid.[29]

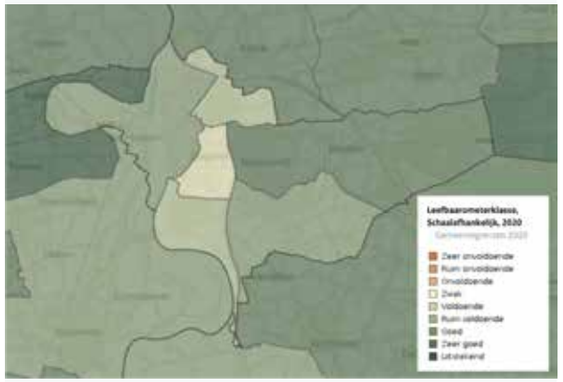
- De mate waarin de leefomgeving inwoners uitnodigt om te bewegen wordt o.a. bepaald door de aanwezigheid van sportaccommodaties, sport- en speelplekken, voorzieningen en recreatief groen (zoals parken). Met de aanwezigheid van onder andere vijf sportparken, vier sporthallen, elf gymzalen, twee zwembaden en een gepland beweegpark kent de gemeente Zutphen een

12

Figuur 12: De figuur toont de de ontwikkeling van het besteedbaar inkomen per huishouden (x €1.000) voor de gemeente Zutphen en Nederland in de periode 2015-2019. Bron: CBS, 2020

13

Figuur 13: De figuur toont voor de gemeente Zutphen de leefbaarheid op wijkniveau. Bron: leefbaarometer.nl, 2020

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 24 16-02-2023 11:56

divers aanbod aan sportvoorzieningen. Daarnaast biedt ook de nabijheid van groen en landschap in en rondom Zutphen en Warnsveld ruime mogelijkheden om buiten te bewegen. De meeste buurten kennen een redelijk tot goede mate van beweegvriendelijkheid, vergelijkbaar met het Nederlands gemiddelde. Hiermee biedt de gemeente een goede uitgangspositie voor een gezonde leefomgeving (zie kaartbeeld 'Welzijn en gezonde leefomgeving).

- De **ervaren gezondheid** van de inwoners van de gemeente Zutphen komt overeen met het landelijk gemiddelde. In 2020 ervaarde ruim driekwart (78%) van de inwoners van de gemeente Zutphen hun gezondheid als (zeer) goed. Landelijk is dit 78,4%. De 'ervaren gezondheid' geeft aan welk oordeel een persoon heeft over zijn of haar eigen gezondheid. Dit gaat zowel om lichamelijke als geestelijke gezondheid.[28]

- Bedrijven, industrie en verkeer zijn drie belangrijke bronnen van **luchtverontreiniging**. Uit onderzoek van de Gelderse GGD-en naar concentraties van fijnstof, roet en NO2 blijkt dat de luchtkwaliteit in de gemeente Zutphen iets beter is dan het provinciale gemiddelde. Toch is ook in de gemeente Zutphen luchtverontreiniging een belangrijk aandachtspunt voor de gezondheid.[30]

- De **kwaliteit van de bodem** heeft invloed op toekomstige ontwikkelingen. Wanneer een bodem verontreinigd is heeft dit negatieve effecten voor de natuur en (in sommige gevallen) de gezondheid van inwoners. In de gemeente Zutphen speelt **bodemverontreiniging** vooral bij industrieterrein De Mars, als gevolg van de industriële activiteiten die hier sinds eind 19e eeuw plaats hebben gevonden. Op het zuidelijk deel van De Mars is de bodem inmiddels gesaneerd ten behoeve van de realisatie van Noorderhaven. Dit is de bodemkwaliteit op deze locatie ten goede gekomen. Op het noordelijk deel van De Mars (waar nog steeds bedrijven en industrieën zijn gevestigd) is de bodem anno 2022 nog verontreinigd. In de rest van de stad en in het landelijk gebied van Zutphen is de bodemkwaliteit over het algemeen goed.[93, 94]

- **Geluidshinder** heeft grote invloed op het welzijn van inwoners en op de kwaliteit van de leefomgeving. In 2020 ervaarde 55% van de 18-65 jarigen in de gemeente Zutphen matige tot ernstige geluidshinder. De gemeente Zutphen scoort hiermee gemiddeld; het percentage komt overeen met het aandeel volwassenen in de regio Noord- en Oost-Gelderland dat matige tot ernstige geluidshinder ervaart. De geluidshinder wordt voornamelijk veroorzaakt door brommers/scooters, door wegverkeer <50 km per uur en door buren. Geluidshinder door bedrijventerreinen en industrie aan de noordkant van Zutphen, vindt vooral plaats op de bedrijventerreinen zelf.[95, 96]

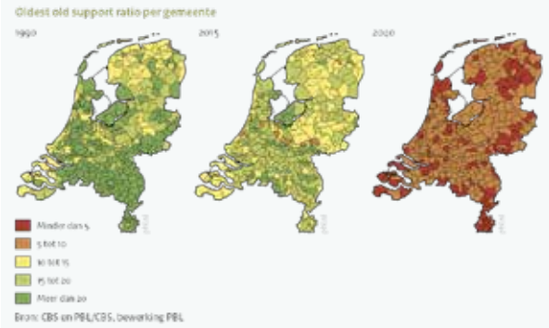
TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

- De huidige **inflatie** zorgt ervoor dat dagelijkse levensmiddelen duurder worden. Daarnaast hebben huishoudens te maken met ongekende hoge energielasten door de energiecrisis. Deze ontwikkelingen hebben een duidelijk negatieve impact op de portemonnee van inwoners en zorgen ervoor dat er steeds meer huishoudens moeite hebben om rond te komen.[43] In 2021 was in de gemeente Zutphen ongeveer 9% van alle huishoudens (omgerekend ongeveer 2.000 huishoudens) meer dan 10% van het inkomen kwijt aan energiekosten. Dit percentage huishoudens ligt iets boven het landelijk gemiddelde in 2021 van 8% van alle huishoudens.[92]

- Gezien de verwachte vergrijzing wordt een steeds groter beroep gedaan op beschikbare **mantelzorgers, wijkverpleging en levensloopbestendige woningen** in de gemeente Zutphen. In 2015 waren er bijvoorbeeld nog 5 tot 10 potentiële mantelzorgers (aantal inwoners van 50-75 jaar) per inwoner van 85 jaar en ouder in de gemeente Zutphen. Naar verwachting daalt het aantal potentiële mantelzorgers per 85+-er in de gemeente naar minder dan 5 personen (zie figuur 14).[32] Ook is het de vraag of er voldoende **zorgpersoneel** bereikbaar blijft om de grotere zorgvraag op te vangen.

- In de komende jaren zullen, onder andere door vergrijzing, de zorgkosten voor de gemeente stijgen en het aandeel inwoners met (ernstige) **eenzaamheid** toenemen.[32] De gemeente Zutphen heeft de ambitie om in te zetten op het zoveel mogelijk voorkomen van langdurige en/of ernstige eenzaamheid door o.a. het versterken van de (woon)omgeving, bijvoorbeeld door het faciliteren van goede vervoersverbindingen, specifieke woonvormen voor senioren, een divers voorzieningenaanbod voor verschillende doelgroepen en het inzetten op groenvoorzieningen die ontmoetingen stimuleren.[35]

14

Figuur 14: De figuur toont de ontwikkeling en prognose van de 'oldest old support ratio': de verhouding tussen het aantal 85-plussers en het aantal 50-74 jarigen. De OOSR geeft aan hoeveel mensen potentieel in staat zijn informele zorg te bieden aan één 85-plusser. Door de vergrijzing raakt deze verhouding in de toekomst uit balans en zijn er minder mantelzorgers beschikbaar om informele zorg te bieden. Bron: CBS en PBL, 2018

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 25 16-02-2023 11:56

- De laatste jaren, mede door de corona pandemie, zijn specifiek de **eenzaamheidsgevoelens onder jongeren en jongvolwassenen** sterk gestegen. Daarnaast wordt het aantal jongeren dat een vorm van jeugdhulp nodig heeft steeds groter. Het hebben van voldoende sociaal contact is voor veel jongeren een belangrijke factor voor hun welzijn. Dit vraagt om een leefomgeving met **voldoende passende voorzieningen**, voor zowel jonge jongeren, oudere jongeren en jongvolwassenen.[89]

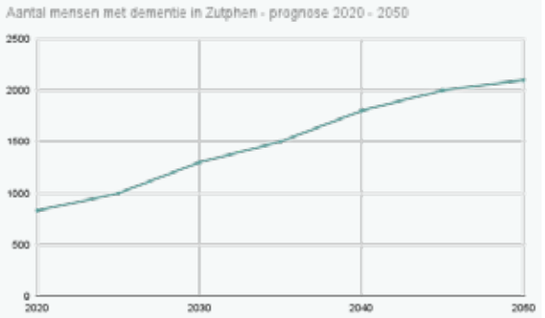
- Naar verwachting verdubbelt het aantal mensen met **dementie** in de gemeente Zutphen tussen 2020 en 2040. Dit aantal neemt toe met ongeveer 970.[33] Dementie maakt mensen vaak verward, angstig of achterdochtig. Het vergeten van de simpelste dagelijkse handelingen maakt onzeker. Veel mensen krijgen ermee te maken als mantelzorger, als buurman of buurvrouw, werkgever of medewerker (zie figuur 15).[34]

- **Klimaatverandering** kan gezondheidsrisico's (zoals uitdroging en oververhitting door hittestress) met zich meebrengen, met name voor ouderen. De aandacht voor en het belang van het vergroenen van de leefomgeving groeit hierdoor.

- Er is steeds meer aandacht voor het ontwikkelen van een **beweegvriendelijke leefomgeving**. Voor een goede mentale en fysieke gezondheid is het van belang dat de nabije omgeving van inwoners uitnodigt om te sporten, spelen en bewegen. Hierbij valt te denken aan de aanwezigheid en nabijheid van sport- en speelplekken, van wandel- en fietsroutes en van (stedelijk) groen.[43, 88]

- Landelijke ontwikkelingen zoals **vergrijzing** en **klimaatverandering** hebben ook een relatie met de **kwaliteit van het drinkwater**. Door het toenemende aantal ouderen stijgt het medicijngebruik. Resten van gebruikte medicijnen komen hierdoor - in lage concentraties - vaker voor in het oppervlakte- en grondwater. Ook de fluctuerende afvoer van rivieren, als gevolg van droogte of hevige overstromingen, kan de kwaliteit van het (drink) water negatief beïnvloeden.[90]

15

Figuur 15: De figuur toont de prognose voor het aantal inwoners met dementie in de gemeente Zutphen voor de periode 2020-2050. Bron: Alzheimer NL - ABF Research, 2021

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 26 16-02-2023 11:56

KANSEN EN OPGAVEN VOOR DE OMGEVINGSVISIE

- Het versterken van de **sociale basis** in de verschillende buurten van de gemeente Zutphen is een belangrijke opgave voor het welzijn van inwoners. Om eenzaamheid tegen te gaan en de sociale cohesie te bevorderen is het van belang dat de komende jaren de **sociale infrastructuur** wordt versterkt.[20] De sociale infrastructuur zijn plekken die ontmoetingen stimuleren, zoals wijkcentra, sportgelegenheden en buitenruimtes. Hierbij is het essentieel dat het aanbod van **ontmoetingsplekken** aansluit bij de veranderende bevolkingssamenstelling in de buurten en de veranderende behoeften.

- Hiernaast biedt het stimuleren en **faciliteren van nieuwe en bestaande bewonersinitiatieven** in de buurten en wijken van de gemeente Zutphen kansen om de sociale cohesie en sociale inclusie voor inwoners te versterken. Ook kan dit de betrokkenheid en het verantwoordelijkheidsgevoel van inwoners bij hun eigen leefomgeving vergroten. Thema's zoals klimaatadaptatie en het vergroenen van de (woon)omgeving zijn uitgelezen kansen om in samenwerking met buurtbewoners op te pakken.[20, 82]

- Er ligt een opgave in het zorgen dat alle inwoners van de gemeente Zutphen mee kunnen (blijven) doen in de maatschappij. Het faciliteren van een **toegankelijke leefomgeving** (ook voor mindervaliden) met laagdrempelige en toegankelijke voorzieningen verspreid over de gemeente is hiervoor randvoorwaardelijk.[20]

- Om ervoor te zorgen dat inwoners in de toekomst gezonder zijn en langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen is een sterke samenwerking met en innovatie in de zorg een vereiste. Voor de gemeente Zutphen ligt hier de opgave om de **bestaande regionale zorgvoorzieningen** zoals het volwaardige ziekenhuis **te waarborgen**.

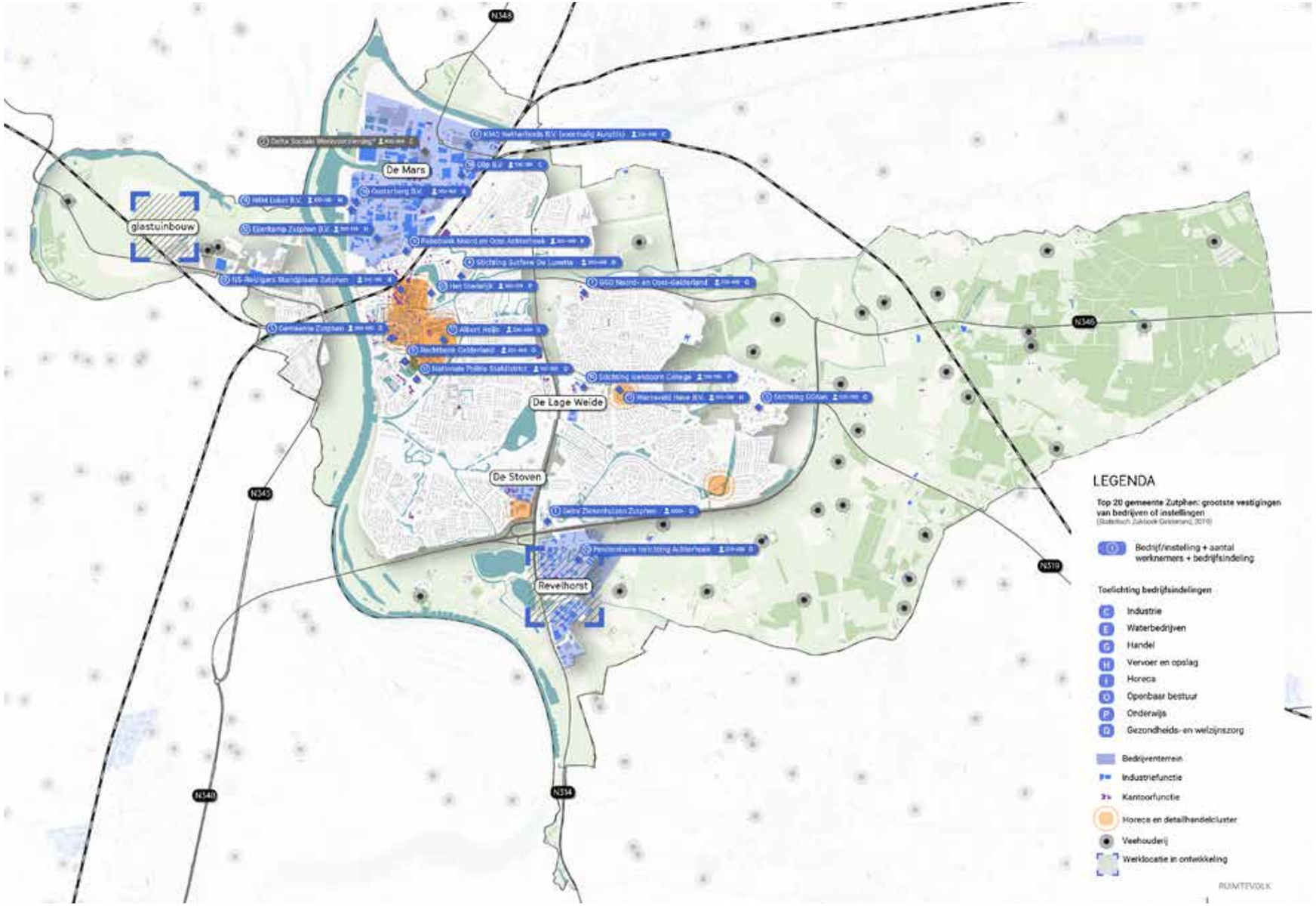
- De gemeente Zutphen heeft wettelijke verplichtingen om te zorgen voor een **schone, veilige en gezonde leefomgeving** in relatie tot luchtkwaliteit, waterkwaliteit, bodemkwaliteit, geluidhinder en externe veiligheid. Dergelijke milieuaspecten moeten zorgvuldig afgewogen worden bij nieuwe ontwikkelingen zoals woningbouw en de vestiging van nieuwe bedrijven. Naast de wettelijke verplichtingen kan de gemeente Zutphen extra bijdragen aan deze opgave, door inwoners te stimuleren om schonere keuzes te maken, bijvoorbeeld door meer in te zetten op **schone vervoersmiddelen** en **houtstookvrije wijken** ten behoeve van de luchtkwaliteit en gezondheid.

- Qua leefbaarheid, ervaren gezondheid en het aanbod aan sportfaciliteiten heeft de gemeente Zutphen een goede uitgangspositie voor de gezonde leefomgeving. Er zijn kansen om deze naar de toekomst toe te verbeteren en in te zetten op het bevorderen van de **positieve gezondheid**. Een gezonde leefstijl en gezond gedrag kan gestimuleerd worden door een gezonde omgeving: **veilig, schoon, aantrekkelijk en biedt voldoende mogelijkheden voor bewegen en ontmoetingen.**[30] Ook liggen er kansen om groenstructuren te verbinden, groene ommetjes verder uit te breiden en openbare ruimte te vergroenen (bijvoorbeeld het Emerpark als de groene long in de stad) zodat deze uitnodigen tot gezond gedrag.

- Er liggen kansen om de gemeente Zutphen meer **dementievriendelijk** in te richten. Mensen met dementie kunnen dan op prettige wijze en met kwaliteit van leven zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen en op een zinvolle wijze mee (blijven) doen aan de samenleving. Hierbij moeten mantelzorgers zodanig ondersteund worden dat zij de zorg voor hun naaste op een goede manier vol kunnen houden.

- Het is voor de gemeente Zutphen een opgave om bij **extremere weersomstandigheden** door **klimaatverandering** risico's voor de volksgezondheid te beperken. In sterk verstedelijkte gebieden kan **hittestress** impact hebben op het welzijn de bevolking. Blootstelling aan langdurig hoge temperaturen zorgt voor diverse negatieve effecten op de gezondheid en het welzijn van mensen. Met name ouderen, jonge kinderen, chronisch zieken en mensen met overgewicht vormen kwetsbare doelgroepen. Het verminderen van verhard oppervlak en vergroening is noodzakelijk om verkoeling in de openbare ruimte te faciliteren.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 27 16-02-2023 11:56

Kaartbeeld ‘Economie en werkgelegenheid’: Dit kaartbeeld toont de huidige situatie (inventarisatie) van de onderwerpen economie en werkgelegenheid in de gemeente Zutphen

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 28 16-02-2023 11:56

2.3 Economie en werkgelegenheid

ZUTPHEN NU

- Het aantal mensen in de gemeente Zutphen dat niet actief is op de arbeidsmarkt daalt, maar blijft relatief hoog. De **arbeidsparticipatie** in de gemeente ligt met 66% onder het landelijke gemiddelde van 68,4% (zie figuur 16).[24] In 2022 lag het aandeel huishoudens met een **bijstandsuitkering** in de gemeente Zutphen op 6,1%. Dit aandeel is hoger dan het landelijk gemiddelde: 5,2%.[25]

- Het aantal **banen** in de gemeente Zutphen stijgt sinds 2020 weer licht en ook de **beroepsbevolking** is de laatste jaren gestegen, met een totale toename van ongeveer 7% in 2021 t.o.v. 2015 (zie figuur 17).

- In de gemeente Zutphen zijn relatief veel mensen werkzaam in de collectieve dienstverlening (46% van alle banen binnen de gemeente behoren tot deze sector), met name in de **zorgsector**. Het Gelre Ziekenhuis in Zutphen en GGNet zijn belangrijke werkgevers. In 2020 kende de gemeente Zutphen bijna 6.000 werkzame personen in de zorgsector.[23, 36]

- Ook zijn veel mensen binnen de gemeente Zutphen werkzaam in de sectoren **zakelijke dienstverlening** (19% van alle banen) en de **handel** (ook 19% van het totaal aantal banen in de gemeente).[23, 36] Deze sectoren zijn bijvoorbeeld in de binnenstad van Zutphen te vinden, met onder andere de aanwezigheid van kantoren, de Rechtbank en een concentratie van detailhandel en horeca. Daarnaast huisvest de woonboulevard op De Mars diverse grootschalige detailhandel (zie figuur 18).

- De gemeente Zutphen kent vier **bedrijventerreinen**: De Mars, De Stoven, De Lage Weide en De Revelhorst. Elk bedrijventerreinen heeft een eigen economisch zwaartepunt:

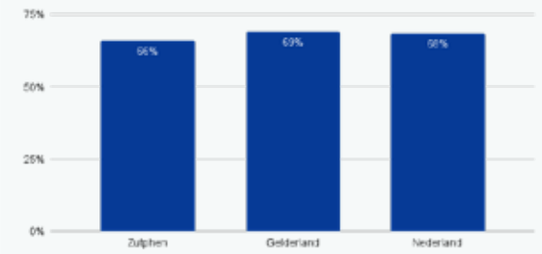
De Lage Weide is een klein bedrijventerrein in Warnsveld, waar bedrijvigheid wordt afgewisseld met sport- en recreatieterreinen. Op De Lage Weide zijn bedrijven met milieucategorie 1 en 2 gevestigd.

De Mars is met 118,6 hectare bruto oppervlakte een van de grootste bedrijventerreinen met de zwaarste milieucategorie van Gelderland en kent een eigen haven, industrie en bedrijven in de grootschalige detailhandel. Het bedrijventerrein is – mede door haar 5.385 directe- en circa 2.150 indirecte banen – van grote sociaal-economische waarde voor de gemeente.[38]

De Stoven - gelegen aan de Laan naar Eme - biedt, naast een aantal dienstverleners, vooral ruimte aan autobedrijven. Op dit bedrijventerreinen zijn bedrijven van milieucategorie 1 t/m 3.1 gevestigd.

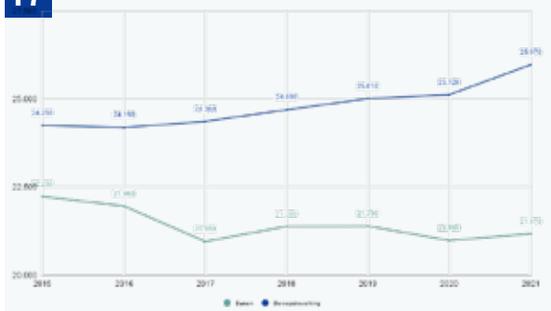
De Revelhorst, nog in ontwikkeling, is het jongste bedrijventerrein van de vier. Dit bedrijventerrein – gelegen

16

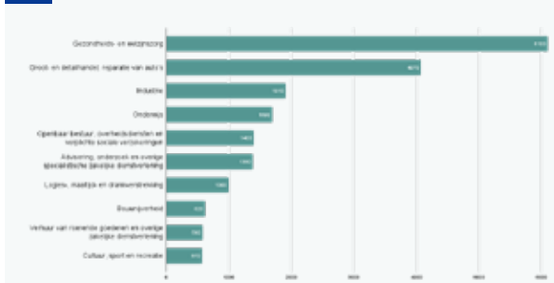
Figuur 16: De figuur toont de netto arbeidsparticipatie voor de gemeente Zutphen, de provincie Gelderland en Nederland in 2020. De figuur toont aan dat de netto arbeidsparticipatie in Zutphen lager ligt dan het provinciaal en landelijk gemiddelde. Bron: CBS, 2020

17

Figuur 17: De figuur toont het verloop van het aantal banen in de gemeente Zutphen in de periode 2015-2021. Voor dezelfde periode wordt de ontwikkeling van de beroepsbevolking getoond. Het aantal beroepsbevolking is de laatste jaren gestegen, met een totale toename van ongeveer 7% in 2021 t.o.v. 2015. Bron: Statisch Zakboek Gelderland, 2022

18

Figuur 18: De figuur toont het aantal banen in de 10 grootste sectoren van de gemeente Zutphen in 2021. Bron: LISA/ABF, 2021

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 29 16-02-2023 11:56

aan de N314 en N318 ten zuiden van de stad – is vooral bedoeld voor kleine en middelgrote bedrijven, met milieucategorie 1 t/m 3.2.[23]

- De bedrijvigheid in het **havengebied** maakt onderdeel uit van de Zutphense economie. De haven in Zutphen bestaat uit zes kleinere deelgebieden: de Industriehaven, de Houthaven, de Marshaven, de IJsselkade, de Vispoorthaven en de Noorderhaven. Deze zijn divers qua profilering en gebruik.[39]

- In het **landelijk gebied** van de gemeente Zutphen zijn nog een heel aantal **agrarische bedrijven** gevestigd. Dit zijn overwegend melkveehouderijen, een aantal intensieve veehouderijen, een aantal glastuinbouwbedrijven en een enkel biologisch agrarisch bedrijf. In de afgelopen jaren is er een ontwikkeling geweest van òf stoppen met de agrarische bedrijfsvoering omdat er geen opvolging was òf investeren in een toekomstbestendig agrarisch bedrijf. Daarmee is het aantal agrarische bedrijven iets gekrompen en de rest van de bedrijven is op orde/levensvatbaar voor de toekomst. Bij de bedrijven die zijn gestopt is veelal de Rood voor Roodregeling toegepast om een kwaliteitswinst te behalen. Daarnaast bestaan er bij een heel aantal agrarische bedrijven nevenactiviteiten die bijdragen aan het economisch perspectief van deze ondernemers. De blijvende werkgelegenheid in het landelijk gebied is een belangrijk onderdeel van de leefbaarheid.[64]

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

- De gemeente Zutphen zet sinds 2016 met het Focus-traject (nu programma **Krachtig Zutphen** genoemd) in op het stimuleren van een goed **ondernemersklimaat**, gericht op economische structuurversterking en vernieuwing, behoud en uitbouw van **werkgelegenheid**, binden van bedrijven en faciliteren van **starters**. Van 2016 tot 2020 werd binnen dit programma gewerkt aan acties binnen verschillende speerpuntsectoren: Cleantech, zorg en toerisme in de binnenstad. Hoewel bepaalde maatregelen uit het programma positieve effecten aantonen, blijft de noodzaak voor het versterken van de sociaal-economische positie van de gemeente staan.[23]

- Om voldoende ruimte te reserveren voor toekomstige economische activiteiten zal ingezet moeten worden op **inbreiding en/of herstructurering van de huidige bedrijventerreinen** en mogelijke **uitbreiding van bedrijventerreinen** op andere locaties.[5, 23] In het Regionaal Programma Werklocaties wordt geconstateerd dat de vrije kavels op bedrijventerreinen in de gemeente Zutphen momenteel zeer schaars zijn. In het businessplan voor De Mars wordt gesteld dat bedrijvigheid ruim baan moet (blijven) krijgen.[38]

- De Regio Stedendriehoek wil de **veerkracht van de regionale economie** structureel verbeteren, en dit doel expliciet verbinden aan duurzaamheidsambities. Vanuit de Regio Deal zet de regio in op het omvormen van de traditionele lineaire economie tot circulaire groei van de regionale economie.[40]

- De Horecavisie 2017-2022 stelt de ambitie voor de gemeente Zutphen om richting de top tien van **meest aantrekkelijke binnensteden** in Nederland te gaan. Concreet stuurt de gemeente op hogere bestedingen per bezoeker en de (kwalitatieve) uitbreiding van het aanbod.[41]

- De **corona pandemie** heeft een grote impact op de Nederlandse economie, zo ook in de gemeente Zutphen. Met name de horecasector en – in iets mindere mate – de detailhandelsector zijn hard geraakt. Het is echter nog niet bekend wat de lange termijn consequenties zijn voor deze sectoren in de gemeente Zutphen.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 30 16-02-2023 11:56

KANSEN EN OPGAVEN VOOR DE OMGEVINGSVISIE

- Het versterken van de **sociaal-economische structuur** van de gemeente Zutphen is een van de belangrijkste opgaven van de gemeente. Hierbij hoort het o.a. het versterken van de werkgelegenheid in de gemeente en het stimuleren van een goed ondernemersklimaat, gericht op economische structuurversterking en vernieuwing. Het koppelen van het bedrijfsleven aan goede **opleidingsmogelijkheden** in de omgeving wordt hierbij als kans gezien.

- Op industrie- en bedrijventerrein De Mars zijn **koppelkansen** aanwezig op het gebied van enerzijds **economische ontwikkeling** en **werkgelegenheid**, en anderzijds de **gezondheids- en duurzaamheidsdoelen**. Er liggen kansen om nog meer in te zetten op schone technologie en de circulaire economie, waarmee De Mars een duurzame en moderne werklocatie wordt voor de gemeente en de regio.[5, 38] Ook zijn er kansen voor een gezondere leefomgeving om bij de ontwikkeling van De Mars de gezondheid voor omwonenden zwaarder mee te laten wegen. Bijvoorbeeld als het gaat om de milieucategorie voor nieuwe bedrijven. Hiernaast heeft De Mars veel **restwarmte**. Er liggen plannen om die in te zetten via een warmtenet. Daarmee kan de restwarmte worden ingezet voor de rest van het bedrijventerrein en eventueel voor de binnenstad.[42]

- Op bedrijventerrein **De Mars** komen veel kansen samen op het gebied van werkgelegenheid, ondernemersklimaat, grotere industriële bedrijven, bijdragen in de energietransitie, circulariteit en vernieuwing van productieprocessen. De **IJsselzone en Bufferzone** bieden kansen voor herontwikkeling naar gemengd stedelijk gebied, waar sterker dan nu ingezet kan worden op regionaal georiënteerde en publieksgerichte bedrijvigheid en recreatieve functies. De gemeente wil hierbij verkennen welke mogelijkheden er zijn om werken, stedelijke voorzieningen en wonen te mengen, met als randvoorwaarde een grotere economische betekenis van het gebied en het goed kunnen functioneren van het gebied in zijn totaliteit. Ontwikkeling van deze gebieden vraagt om een integrale aanpak waarbij de opgaven in de verschillende deelgebieden in samenhang worden bekeken. Grotere inzet op watergerelateerde bedrijvigheid en ruimte voor industrie hebben impact op het gebruik van de Bufferzone en IJsselzone. Er is sprake van een complexe opgave die vraagt om scherpe coördinatie – van de gemeente, bewoners en ondernemers – en de nodige investeringen.[39] De eerste stap, het uitdiepen van de haven, is al toegezegd door het Zutphens college.[43]

- Er ligt een opgave in het verkennen van **inbreidings- en uitbreidingsmogelijkheden van de huidige bedrijventerreinen** om ook in de toekomst voldoende ruimte te reserveren voor economische activiteiten. In de zones rondom de bedrijventerreinen ligt de uitdaging om op efficiënte wijze een dergelijke ruimteclaim vanuit de economie te balanceren met andere thema's zoals woningbouw, klimaatopgaven en landschapsbehoud. Bij het uitbreiden van economische activiteiten moet tevens rekening gehouden worden met de milieu-impact en gezondheidsimpact van bepaalde bedrijven op hun directe omgeving.

- Om de verschillende werklocaties van de gemeente Zutphen vitaal te houden is aandacht nodig voor de **bereikbaarheid van de werklocaties**. Dit gaat zowel over de woon-werk bereikbaarheid (auto, maar ook zeker OV of fiets) als over de mogelijkheden in multimodale ontsluiting.

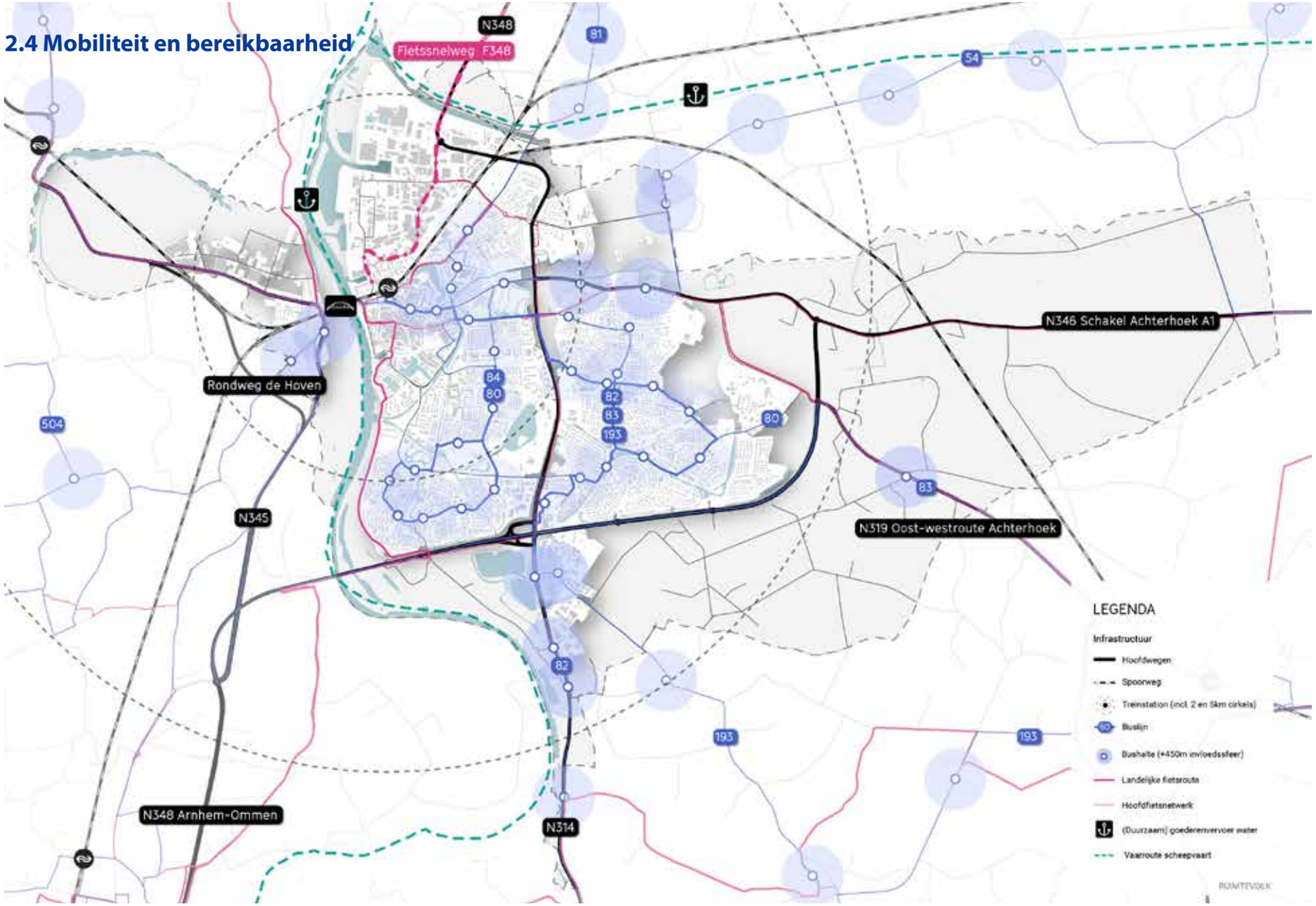
- Door onder andere de toenemende digitalisering van bepaalde sectoren is men minder afhankelijk van kantoor als enige werkplek en loopt de behoefte aan kantoorruimte terug. Zogenaamde **'third places'** en **thuiswerken** worden de laatste jaren populairder. Er liggen kansen voor de gemeente Zutphen om mee te bewegen met deze ontwikkeling via het realiseren van flexibele werkplekken - op strategische locaties nabij woningen of OV-locaties - voor haar inwoners en ondernemers.

- De gemeente Zutphen kent een **aantrekkelijk aanbod aan horecagelegenheden en winkels**. De stad Zutphen kenmerkt zich binnen Oost-Nederland met een groot aanbod aan niet-dagelijkse winkels.[98] Een groot deel van de horecagelegenheden en winkels is gevestigd in de historische binnenstad. Het behouden, versterken en promoten van het huidige aanbod biedt potentie om de bezoekersstroom te verhogen. Er liggen kansen voor een gezondere leefomgeving door bij nieuw aanbod van horeca en winkels gezondheid mee te wegen en bijvoorbeeld verdere uitbreiding van fastfood te ontmoedigen. Het beperken van de leegstand via creatieve invullingen is een belangrijke opgave die samenhangt met de uitstraling van het totale horeca- en detailhandelaanbod in de Zutphense binnenstad. Er worden in de binnenstad ook kansen gezien voor **flexwerkplekken** en het combineren van **wonen en werken**. Dergelijke ontwikkelingen in de binnenstad moeten bekeken worden in relatie met de uitstraling en kwaliteit van de gehele binnenstad.

- De agrarische ondernemers in de gemeente Zutphen staan de komende jaren aan de lat voor een **transitie in de agrarische sector**. Er ligt een opgave in het verduurzamen (extensivering) van de landbouw. Maar ook andere bijkomende opgaven in het landelijk gebied hebben zijn weerslag op de ruimte. Hier liggen kansen om de stedelijke ontwikkeling mede vorm te geven. Denk aan vormen van een toekomstbestendige landbouw en daarmee beheer van het landschap, stikstof (neerslag vanwege functies en opname), energietransitie, natuurherstel, klimaatadaptatie (hitte en droogte), e.d. **Vrijkomende agrarische bebouwing** (VAB) biedt in de toekomst kansen en ruimte voor andere duurzame bedrijfsfuncties of woonzorgmogelijkheden.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 31 16-02-2023 11:56

2.4 Mobiliteit en bereikbaarheid

Kaartbeeld ‘Mobiliteit en bereikbaarheid’: Dit kaartbeeld toont de huidige situatie (inventarisatie) van de onderwerpen mobiliteit en bereikbaarheid in de gemeente Zutphen.

2.4 Mobiliteit en bereikbaarheid

ZUTPHEN NU

- De gemeente Zutphen is via diverse provinciale wegen **verbonden met de omliggende regio's**. Ten westen van de IJssel bevindt zich de N345. Deze provinciale weg loopt door de De Hoven en verbindt deze met Apeldoorn en Brummen. In noord-zuidelijke richting wordt de gemeente doorkruist door de N348. Deze weg verbindt Zutphen naar het noorden met Overijssel (richting Ommen) en in zuidwestelijke richting met Arnhem. In oostelijke richting verbindt de N346 Zutphen met buurgemeente Lochem en met Twente. Ten slotte wordt de gemeente via de N314 (richting Hummelo), de N316 (richting Doetinchem) en de N319 (richting Winterswijk) verbonden met de Achterhoek. Ten opzichte van de Rijkswegen ligt de gemeente Zutphen relatief in de 'luwte'. Zutphen is hiermee niet **multimodaal** ontsloten (geen autosnelweg, wel een Intercity treinverbinding).

- Het **treinstation** van de gemeente Zutphen vormt een regionaal overstappunt. Op het station komen verschillende regionale treindiensten samen: de landelijke treinvervoerder NS (Intercity richting Zwolle en richting Arnhem/Nijmegen/Roosendaal), maar ook regionale treinvervoerders Arriva (naar Winterswijk en Apeldoorn) en Keolis Nederland (naar Hengelo/Oldenzaal).

- De **OV verbindingen met het westen van Nederland** zijn vanuit station Zutphen niet rechtstreeks. Naar Utrecht en verder reis je altijd via een overstap in Arnhem, Apeldoorn of Deventer. Inwoners van de gemeente Zutphen moeten gemiddeld 2,6 km reizen om het treinstation te bereiken (zie figuur 19).[44]

- De gemeente Zutphen is per **bus** verbonden met Deventer, Doetinchem en Borculo. Daarnaast kent de gemeente drie buurtbuslijnen: naar Vorden, Eerbeek en Leuvenheim. Ten slotte rijden er binnen de gemeente twee buslijnen vanaf station Zutphen naar Zuidwijken, Leesten, De Hoven en naar Warnsveld.

- De acht gemeenten in de **Regio Stedendriehoek** vormen een **daily urban system** (DUS): veel mensen wonen én werken in deze regio. In het forensenverkeer heeft de gemeente Zutphen vooral een sterke band met Apeldoorn en Deventer. Binnen de daily urban system van de Stedendriehoek valt de gemeente Zutphen op door het grote aantal fietsverplaatsingen in verschillende richtingen. Vooral in de richtingen van Eerbeek en Lochem vindt veel forensenverkeer plaats per fiets (zie figuur 20).[45]

- Het **autobezit** in de gemeente Zutphen is lager dan het landelijk gemiddelde. In de gemeente Zutphen had in 2020 een huishouden gemiddeld 0,9 auto in bezit, het Nederlands gemiddelde ligt op 1,0 auto per huishouden.[47] Verschillende delen in de gemeente Zutphen zijn per fiets sneller of makkelijker bereikbaar dan met de auto, wat gedeeltelijk de populariteit van de fiets als vervoersmiddel kan verklaren. Daarbij is de inrichting van de openbare ruimte in de gemeente Zutphen de laatste jaren steeds meer ingericht op bereikbaarheid per fiets; dit is bijvoorbeeld terug te zien in de stedenbouwkundige opzet van Leesten.

- In en rondom de binnenstad van Zutphen wordt een **hoge parkeerdruk** ervaren. Door de historische kern is er weinig fysieke ruimte beschikbaar voor parkeren. Hoewel er in feite genoeg (betaalde) parkeerplaatsen zijn rondom de binnenstad, worden niet alle parkeermogelijkheden voldoende gevonden en benut. Bezoekers van de binnenstad wijken eerder uit naar de randen van het centrum vanwege de mogelijkheid om hier gratis

19

Figuur 19: De figuur toont het verschil in bereik met de auto en het ov & fiets. De gele vlek toont de plekken die binnen 45 minuten met de auto te bereiken zijn, de rode vlek de plekken die binnen 45 minuten met het ov en de fiets te bereiken zijn. Bron: MapitOut, 2022

20

Figuur 20: De figuur toont het Daily Urban System van de Regio Stedendriehoek (Cleantech Regio). Bron: Cleantech Regio, 2022

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 33 16-02-2023 11:56

te parkeren. Voor omwonenden leidt dit echter tot parkeeroverlast en problemen in het vinden van een parkeerplek nabij hun woning.[48]

- Inwoners van de gemeente Zutphen verplaatsen zich voornamelijk met de fiets en met de auto (zie figuur 21) . Het aantal **verplaatsingen met de fiets** (35% van het totale aantal verplaatsingen) ligt in de gemeente duidelijk hoger dan in de rest van de provincie (29%) en Nederland (27%). Tegelijkertijd ligt het aandeel verplaatsingen met de auto (31% van het totaal) lager dan het gemiddelde van Gelderland (35%) en Nederland (33%).[46]

- De gemeente Zutphen kende de afgelopen jaren een groot aandeel **deelauto's** in vergelijking met de rest van Nederland.[48] In 2018 waren er in de gemeente Zutphen ongeveer 74 deelauto's per 100.000 inwoners, terwijl het gemiddelde in Nederland 41 was. Vanaf 2018 neemt het aandeel deelauto's in de gemeente Zutphen echter af, terwijl het Nederlandse gemiddelde toeneemt. In 2021 kende de gemeente Zutphen nog 42 deelauto's per 100.000 inwoners. Uitgaande van een inwoneraantal van 48.330 betreft dit een totaal van 20 deelauto's in 2022.[49]

- De gemeente Zutphen kent twee oeververbindingen over de IJssel: De Cortenoeversebrug en de Oude IJsselbrug. De **Oude IJsselbrug** (spoorbrug en verkeersbrug) is op lokale en regionale schaal een zeer belangrijke verkeerskundige schakel voor de gemeente Zutphen en de omliggende regio. In de periode 1861-1865 is de Oude IJsselbrug gebouwd, waarmee het bouwwerk een historische betekenis voor de gemeente heeft als verbinding over de IJssel. De inmiddels oude constructie van de verkeersbrug wordt dagelijks zwaar belast door (auto)verkeer -vrachtverkeer is verboden- tussen De Hoven en het centrum van Zutphen. Voor de scheepvaart over de IJssel staat de brug bekend als bottleneck op het gebied van doorvaarbaarheid, voornamelijk bij hogere waterstanden.[91]

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

- Een groei van het inwoneraantal, een toename in het aantal arbeidsplaatsen en de toenemende afstand tussen woonplaats en werkplaats zorgt ervoor dat inwoners van Nederland zich steeds meer zijn gaan verplaatsen en dit naar verwachting ook blijven doen. Dit leidt tot een **verhoogd aantal reisbewegingen** en een **toename van het gebruik van bestaande infrastructuur**.[50]

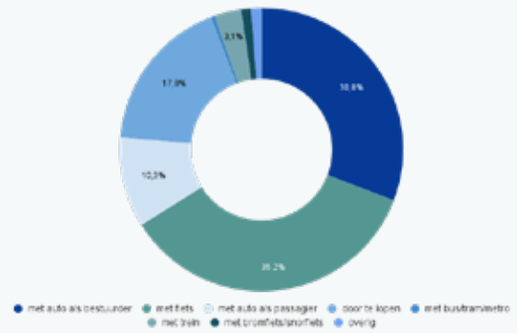
- In de afgelopen tien jaar is het aantal banen en inwoners op en rond locaties waar verschillende manieren van vervoer met elkaar verknoopt zijn, zogenaamde **'multimodale knooppunten'**, toegenomen. Dit komt vooral omdat er door verbeteringen in infrastructuur en het vervoersaanbod veel van dit soort knooppunten zijn bijgekomen. De groei van het aantal banen was op snelweglocaties beduidend groter. Zaken als ligging ten opzichte van de binnenstad en ten opzichte van andere knooppunten zijn van belang voor het succes van multimodale knooppunten.[87]

- In samenhang met de landelijke ambitie om de CO_2-uitstoot te reduceren, wordt ook in de gemeente Zutphen ingezet op het **elektrificeren van de mobiliteit**. De gemeente stimuleert het gebruik van elektrisch vervoer en faciliteert dit met het aanbieden van voldoende (snel)laadpalen.[43] Daarnaast heeft de gemeente zichzelf, in uitvoering van het Klimaatakkoord, het doel gesteld om in 2025 een **emissievrije binnenstad** te realiseren. Op het gebied van stadsdistributie heeft Zutphen de afgelopen jaren al duidelijke successen geboekt met bevoorrading via de e-truck.[51]

- Vanuit het provinciale mobiliteitsbeleid wordt het **gebruik van de fiets voor korte afstanden** gestimuleerd door middel van het realiseren van een veilig en kwalitatief hoogwaardig Gelders Hoofdfietsnetwerk. Binnen de Regio Stedendriehoek werken de Provincie Gelderland en de gemeente Zutphen met andere partijen aan de ontwikkeling van de regionale snelfietsroute F348 tussen Deventer en Zutphen.[50]

- Op bepaalde plekken in de gemeente Zutphen wordt de **doorstroming van verkeer** sterk belemmerd. Het gemeentelijke verkeerscirculatieplan, dat in 2023 geactualiseerd wordt, moet een oplossing bieden voor de verkeerskundige knelpunten. Met het verleggen van de N345 in 2022 is de doorstroming ter hoogte van De Hoven sterk verbeterd. Het oplossen van dergelijke knelpunten heeft zowel een positief effect op de bereikbaarheid binnen de gemeente als de regionale bereikbaarheid.[52]

21

Figuur 21: De figuur toont het aantal verplaatsingen naar type in percentages voor de gemeente Zutphen in 2017. Bron: CBS-OViN, 2017

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 34 16-02-2023 11:56

- Een goede bereikbaarheid is belangrijk voor een aantrekkelijke binnenstad. Een belangrijk speerpunt uit de gemeentelijke mobiliteitsvisie is de toepassing van het **STOP-principe** in de historische binnenstad: bij de inrichting van de openbare ruimte wordt eerst gekeken naar de voetganger en de fietser (het 'stappen' en 'trappen'), vervolgens de plek voor het OV en als laatste pas wordt er ruimte gemaakt voor de personenauto.[48]

- In de afgelopen jaren heeft landelijk het concept **'Mobility as a Service'** (MaaS) steeds meer voet aan de grond gekregen. Binnen dit mobiliteitsconcept kan men via een platform eenvoudig gebruik maken van verschillende transportmiddelen. De opkomst van MaaS staat voor een transitie in mobiliteit, waarbij het gebruik van vervoersmiddelen centraal komt te staan in plaats van het eigen bezit. Een voorbeeld van Mobility as a Service is het gebruik van deelauto's, die via apps makkelijk vindbaar en direct te reserveren zijn.[48]

- De combinatie van een toename van het aantal verkeersbewegingen, de opkomst van nieuwe (stillere) elektrische voertuigen zoals e-bikes en een toename van afleiding in het verkeer hebben de laatste jaren een negatieve impact op het **aantal verkeersongevallen en verkeersslachtoffers**.[53]

- In Nederland neemt het goederenvervoer per spoor tussen de Rotterdamse haven en het achterland de komende jaren toe. Dit geldt ook voor de bestaande goederenroute in Oost-Nederland: de **Bentheimroute** tussen Zutphen en Bad Bentheim (DE). Deze verwachte toename van internationale transportbewegingen heeft ook effect op de gemeente Zutphen. Twee belangrijke voorwaarden voor een verantwoorde groei van het spoorvervoer zijn het garanderen van veilig transport en het beperken van geluidshinder en trillingen voor omwonenden van de route.[43]

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 35 16-02-2023 11:56

- Voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen (wonen, werken, recreatie) is de mate van ontsluiting van de gemeente Zutphen relevant voor zowel inwoners als ondernemers. Er liggen kansen om de gemeente meer te ontwikkelen naar een **multimodaal knooppunt** via spoor, weg en water.

- Voor de omgevingsvisie is de aanpak van het **autogebruik in de oude binnenstad** van Zutphen een belangrijk onderwerp. Deze aanpak hangt af van de keuze die wordt gemaakt over wat de binnenstad in de toekomst moet bieden aan inwoners, ondernemers en bezoekers. Het in goede banen leiden van bezoekersstromen vraagt onder meer aandacht voor onderwerpen zoals ontsluitingstructuren, promotie van parkeergelegenheid (bijvoorbeeld aan de randen van de binnenstad), **bewegwijzering** en aantrekkelijke **wandelroutes richting de binnenstad**.[48]

- In het kader van het **verschonen van de mobiliteit** ten behoeve van de luchtkwaliteit liggen er in de gemeente Zutphen koppelkansen voor schoon openbaar vervoer, deelconcepten, het verbeteren van de gemeentelijke fietsinfrastructuur, het stimuleren van elektrisch rijden, het vergroten van het aanbod laadmogelijkheden en het faciliteren van duurzame keuzes voor de ‘first en last mile’. Binnen deze mogelijkheden is aandacht voor **verkeersveiligheid** in relatie tot de schonere (en vaak stillere) elektrische vervoersmiddelen van belang.

- Er liggen kansen om **woningbouw en mobiliteit** meer integraal te benaderen. Met het organiseren van nieuwbouw rondom bestaande mobiliteitsknooppunten kan de bestaande infrastructuur en het openbaar vervoer beter benut worden. Daarnaast kan woningbouw ook gekoppeld worden aan het faciliteren van nieuwe en duurzame mobiliteitsconcepten of kan er bewust ingezet worden op autoluwe zones door het verlagen van parkeernormen in nieuwe woongebieden.

- Bij **onderhoudswerkzaamheden aan bestaande infrastructuur** ontstaan kansen om andere belangrijke opgaven zoals klimaatadaptatie (waterberging), het toevoegen van binnenstedelijk groen en cultuurhistorie mee te nemen en op deze wijze de openbare ruimte middels een integrale aanpak te verbeteren.

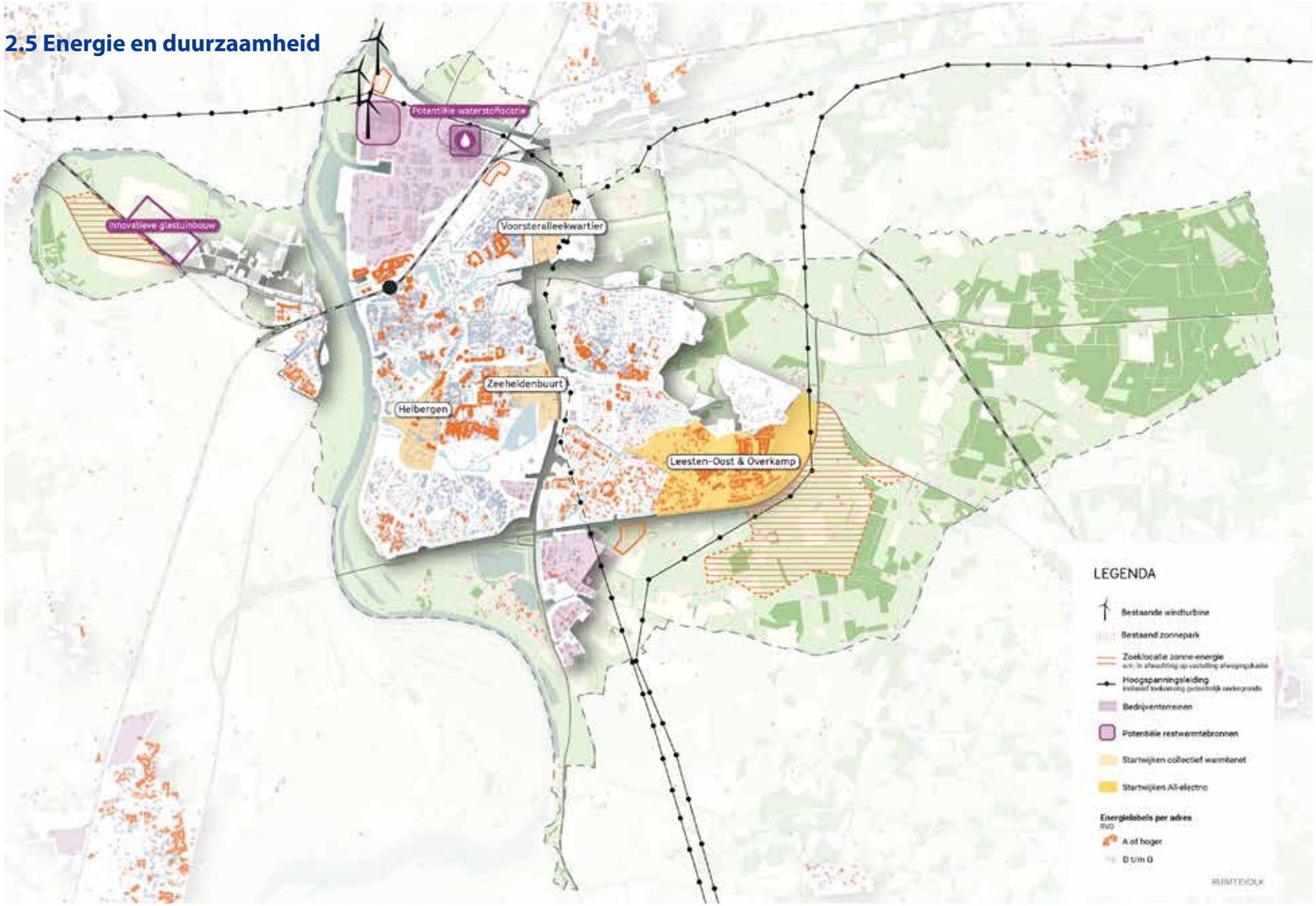
- Inwoners van Zutphen en Warnsveld maken veel gebruik van de fiets. Er liggen kansen om het **fietsgebruik** te blijven faciliteren en stimuleren als **gezondere, schone, veilige en duurzamere vervoerskeuze**. Concrete uitgangspunten zijn hierbij het ontwikkelen van veilige, aantrekkelijke en herkenbare doorstroomroutes tussen de woonwijken en de binnenstad, het station en de scholen- en voorzieningenclusters in de gemeente Zutphen, maar ook het realiseren van voldoende fietsparkeergelegenheid. Op regionale schaal kan het ontwikkelen van snelfietsroutes tussen de gemeente Zutphen en andere gemeenten fietsgebruik voor langere afstanden stimuleren.[48]

- Op het Zutphense bedrijventerrein De Mars worden kansen gezien in het uitdiepen van de industriehaven. Met het uitdiepen van deze industriehaven kunnen bedrijven op De Mars meer inzetten op **goederenvervoer via het water**. Het faciliteren van watergebonden bedrijvigheid biedt voor deze bedrijven een **duurzaam alternatief** voor goederenvervoer over de wegen.[43]

- De **Oude IJsselbrug** is op den duur aan **vervanging** toe. Dit biedt kansen om verkeer om de stad Zutphen te leiden in plaats van er doorheen.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 36 16-02-2023 11:56

2.5 Energie en duurzaamheid

Kaartbeeld ‘Energie en duurzaamheid’: Dit kaartbeeld toont de huidige situatie (inventarisatie) van de onderwerpen energie en duurzaamheid in de gemeente Zutphen.

2.5 Energie en duurzaamheid

ZUTPHEN NU

- Het totale **energieverbruik** van een gemeente is een optelsom van energieverbruik in verschillende sectoren. Net als in veel andere gemeenten is de grootste verbruiker van energie in de gemeente Zutphen de gebouwde omgeving (woningen, winkels en kantoren), gevolgd door verkeer en vervoer en industrie. Het totale energieverbruik in de gemeente is in de laatste jaren licht gedaald. Deze lichte daling hangt voornamelijk samen met een **afnemend energieverbruik in de gebouwde omgeving**, mede te verklaren door de verduurzaming van woningen en gebouwen (zie figuur 22).[54, 23] Ondanks het afnemende energieverbruik in de gebouwde omgeving, hebben de stijgende energieprijzen voor veel huishoudens in de gemeente Zutphen en elders in Nederland een sterke impact op de woonlasten en de kosten die men aan energie kwijt is.

- De Regio Stedendriehoek stelde in 2021 in de **Regionale Energiestrategie (RES) 1.0** vast. Dit betreft een opgave van 1,07 TWh aan hernieuwbare energie in 2030, waarvan 0,11 TWh wind, 0,51 TWh zon op dak en 0,45 TWh zon op land.[3] De RES van de Regio Stedendriehoek stelt het landschap centraal: het kapitaal van de regio. Er wordt relatief weinig ingezet op windenergie en vooral op zonne-energie. Daarnaast streeft de RES – binnen het kader van draagvlak – naar 50% lokaal eigendom van duurzame energieopwek. Hierbij wordt ook gekeken naar (bestaande) energiecoöperaties in de regio.[3]

- In de gemeente Zutphen heeft 59% van de woningen een geldig **energielabel**. Van deze woningen heeft 33% label A of hoger, en 25% heeft label D of lager. Hiermee doet de gemeente het **gemiddeld beter dan andere gemeenten in Nederland** (zie figuur 23).[58]

- Op het gebied van zonne-energie had in de gemeente Zutphen in 2021 bijna 20% van de woningen **zonnepanelen** op het dak liggen. Dit percentage is vergelijkbaar met de rest van Nederland.[57]

- In de gemeente Zutphen kwam in 2022 zo'n 5% van de gebruikte energie uit hernieuwbare bronnen. Dit is lager dan het landelijk gemiddelde (bijna 9%). Daarbij is slechts 3% van de gebruikte warmte hernieuwbaar, en 9% van de gebruikte elektriciteit.[56, 57]

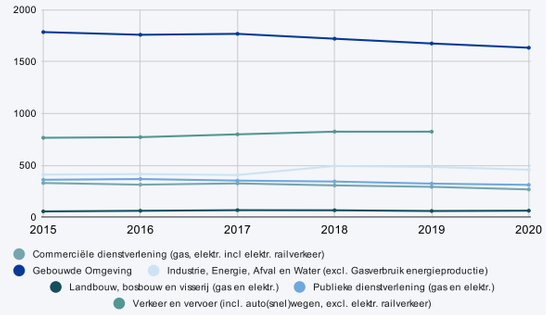
TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

- Het Zutphense college heeft in zijn coalitieakkoord 2022-2026 opgenomen dat de gemeente streeft naar het nationale doel van CO_2-neutraliteit in 2050. Daarnaast heeft de gemeenteraad in november 2021 besloten dat de uitkomsten van de **RES 1.0** moeten worden meegenomen in de op te stellen **omgevingsvisie**.[43, 55]

- Voor een goede vertaling van de **RES doelen** naar de lokale uitwerking wenst de gemeente besluiten over windmolens en zonneparken te maken op basis van een afwegingskader, dat er voor zorgt dat inwoners goed meegenomen worden in de planvorming rondom de landschappelijke inpassing. In 2022 werd een gemeentelijk afwegingskader voor zon op land opgesteld, in het eerste kwartaal van 2023 wordt een besluit genomen over de vaststelling van dit kader. Een lokaal afwegingskader voor windenergie zal later ontwikkeld worden.[106]

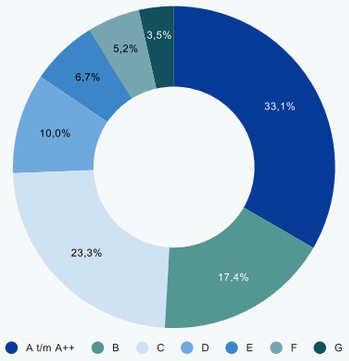
- Vanuit het **Klimaatakkoord** ligt er de verplichting voor overheden, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties in Nederland om in 2030 de CO_{20}uitstoot met 49% te verminderen vergeleken met 1990. In 2050 moet de uitstoot van broeikasgassen met 95% afgenomen zijn.

22

Figuur 22: De figuur toont de ontwikkeling van het energiegebruik voor de verschillende hoofdsectoren in de gemeente Zutphen in de periode 2015-2020. Bron: Klimaatmonitor Rijkswaterstaat, 2022

23

Figuur 23: De figuur toont de verdeling in energielabels van woningen in de gemeente Zutphen in 2021. Bron: RVO, 2020

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 38 16-02-2023 11:56

- In de toekomst zal **zonne-energie** een significant deel gaan uitmaken van de energiemix in de gemeente. Conform de afspraken van de RES 1.0 moet het aandeel zon op dak in de energiemix ruim vertienvoudigen in de gehele regio (van 0,05 TWh naar 0,5 TWh). Dit heeft een **grote impact op het huidige elektriciteitsnetwerk**, dat anno 2022 (nog) niet toereikend is.[3, 59]

- Anders dan in vele andere plekken in Oost-Nederland speelt **waterstof** een rol van betekenis in deze regio. In 2021 is er een “Routekaart Waterstof 2020-2030” voor de Regio Stedendriehoek opgesteld, die de **waterstofketen** in de regio op gang wil brengen via kennisontwikkeling en het stimuleren van lokale initiatieven. Binnen de gemeente Zutphen heeft de metaalproducent KME Netherlands BV – momenteel een grootgebruiker van aardgas – de ambitie uitgesproken om op termijn metaal te produceren met waterstof. Op langere termijn wil de regio zich aansluiten op de nationale waterstof backbone. Voor al deze ontwikkelingen moet ruimte worden gereserveerd in de onder- en bovengrond.[60, 61]

- In het kader van de klimaatdoelen moet Nederland van het **aardgas** af; zo ook de gemeente Zutphen. Voor de ruim 22.000 woningen en 2.700 overige gebouwen in de gemeente wordt gezocht naar een duurzaam warmte alternatief. De vastgestelde Transitievisie Warmte wijst startwijken (zie ook het kaartbeeld ‘Energie en Duurzaamheid’)’ aan voor de **warmtetransitie** en schetst de route naar een **aardgasvrije bebouwde omgeving**. Uit vooronderzoek bleek dat er verschillende duurzame warmtebronnen beschikbaar zijn voor de gemeente Zutphen om van het aardgas af te gaan.[60]

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 39 16-02-2023 11:57

KANSEN EN OPGAVEN VOOR DE OMGEVINGSVISIE

- Een randvoorwaarde voor de energietransitie en dus een opgave voor de toekomst is het **verzwaren van het huidige elektriciteitsnetwerk** in de regio. Dit is de reden voor het maken van een investeringsplan om een hoogspanningsstation van Liander in de gemeente Zutphen te transformeren. Tegelijkertijd wil de Regio Stedendriehoek inzetten op innovatie en lokale energieopslag om het netwerk niet teveel te belasten: **Smart Energie Hubs**. De vorm en inhoud hiervan is nog niet helemaal uitgekristalliseerd, dus er blijft nog enige onzekerheid over de haalbaarheid van lokale opwek met betrekking tot de energie infrastructuur.[3, 59]

- Op het gebied van **zonne-energie** liggen er momenteel veel kansen in het benutten **no-regret locaties** zoals **bedrijfsdaken, parkeerplekken en infrastructurele werken**. Daarnaast bieden zonneparken koppelkansen met natuurontwikkeling in het landelijk gebied. Met zorgvuldige aanleg en juist beheer kan de biodiversiteit op en rondom zonnevelden versterkt worden. Een opgave die naast biodiversiteit meespeelt bij de plaatsing van zonneparken is het beschermen van de bodemkwaliteit op deze locaties.

- De aanwezigheid van **windturbines** in de gemeente Zutphen biedt **koppelkansen met zonne-energie**; door deze energiestromen te combineren op één nieuwe aansluiting en bijbehorende kabel kan de systeem-efficiëntie vergroot worden.[3]

- Het aardgasvrij maken van de bebouwde omgeving en de aanleg van **collectieve warmtenetten** kan gezien worden als zowel een (aanzienlijke) opgave als een kans. Dergelijke projecten vragen ruimte in de ondergrond en er moet veel werk verricht worden, zowel voor als achter de voordeur. Desondanks liggen er tijdens dit proces goede koppelkansen: het **vervangen van een oud gasnetwerk** kan samen gaan met het aanleggen van een warmtenet, het aanpakken van woningen (isolatie) en het klimaatrobuust maken van de straat. Daarnaast draagt het significant bij aan het CO_2-neutraal maken van de gemeente.[60]

- De **verduurzaming van de binnenstad van Zutphen** vormt mogelijk een complexer (en kostbaarder) vraagstuk dan in andere delen van de gemeente, vanwege de aanwezige cultuurhistorische waarden. Het verbouwen van de vele historische gebouwen – ten behoeve van isoleren en aardgasvrij maken – is een complex proces dat vraagt om innovatieve oplossingen en maatwerk. Daarnaast vergt het plaatsen van zonnepanelen op daken zorgvuldigheid: het historische dakenlandschap moet namelijk niet onevenredig aangetast worden door de komst van zonnepanelen.

- Op middellange termijn (vanaf 2030) liggen kansen en opgaven in het gebruik van **waterstof als energiebron** in de gemeente Zutphen. Enerzijds wordt er gekeken naar waterstof als warmtebron voor de binnenstad, anderzijds kan waterstof een duurzame energiebron worden voor de industrie. De opwek en transport van groene waterstof is echter een grote opgave, waar veel investeringen mee gemoeid zijn. De regionale ambities op dit thema – in combinatie met de aanwezigheid van lokale waterstof coöperaties en initiatiefnemers – vormen echter goede kansen voor de gemeente Zutphen om op termijn bij aan te sluiten.

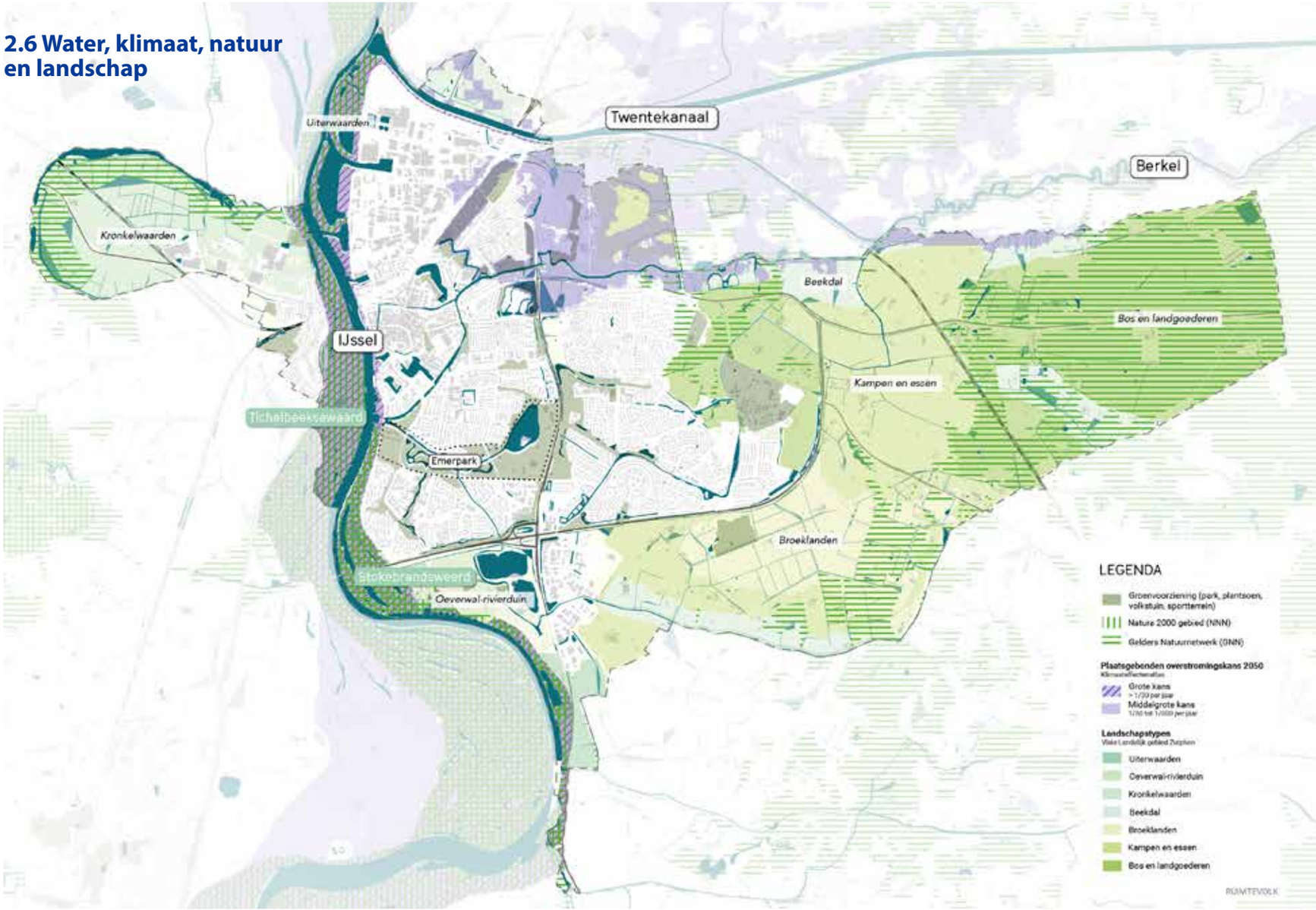
- Er liggen kansen in de **verduurzaming van bedrijventerreinen en werklocaties** in de gemeente Zutphen. Zo biedt bedrijventerrein De Mars veel koppelkansen in de energietransitie. De Mars heeft 14 hectare industrieel dakoppervlak. Hoewel dit dakoppervlak niet altijd berekend is op extra installaties, zijn er behoorlijke kansen voor zonnepanelen. Ook kent De Mars hoge-temperatuur warmtebronnen die ingezet kunnen worden als restwarmte.[42]

- De energie- en warmtetransitie heeft ook een **sociaal-economische impact**. Het is daarom een belangrijke opgave om betaalbaarheid te garanderen voor alle inwoners van de gemeente Zutphen en hiermee vergroting van de sociale tweedeling te voorkomen. Tegelijkertijd biedt de transitie ook kansen op dit gebied. De almaar stijgende prijzen van fossiele energiebronnen vormen een extra financiële prikkel om te investeren in aardgasvrije huishoudens.

- Het ondergronds brengen van bestaande hoogspanningslijnen, **verkabeling**, bij vervangingswerkzaamheden brengt mogelijkheden om via herinrichting van deze zones de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. De voorgenomen verkabeling langs de N348 biedt bijvoorbeeld ruimte voor natuurontwikkeling, klimaatadaptatie of woningbouw.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 40 16-02-2023 11:57

2.6 Water, klimaat, natuur en landschap

Kaartbeeld ‘Water, klimaat, natuur en landschap’: Dit kaartbeeld toont de huidige situatie (inventarisatie) van de onderwerpen water, klimaat, natuur en landschap in de gemeente Zutphen.

2.6 Water, klimaat, natuur en landschap

ZUTPHEN NU

- De gemeente Zutphen kent een **bijzondere landschappelijke ligging** aan de rivier de IJssel, gelegen in het beekdal van de Berkel, als uitloper van de Veluwe en als poort naar de Achterhoek. Het **afwisselende rivierenlandschap** omvat uiterwaarden, kronkelwaarden, oeverwallen, rivierduinen, beekdallen, broeklanden en broekontginningen. Het watersysteem is hierdoor een dragend element in de fysieke leefomgeving. De bebouwde omgeving in de gemeente Zutphen wordt omringd door het typerende **kampen- en essenlandschap**. Ten slotte kent de gemeente **boslandschappen** op de hoger gelegen dekzandvlaktes.[62]

- De gemeente Zutphen biedt goede basisomstandigheden voor een **rijke variatie aan flora en fauna**, dankzij de verscheidenheid aan landschapstypen binnen de gemeente en de geografische ligging.[63]

- De **uiterwaarden van de IJssel** zijn aangemerkt als **Natura 2000-gebieden**. Met deze status is het gebied beschermd op grond van Wet Natuurbescherming: er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen. De beschermde uiterwaarden – de Stokebrandsweerd en Tichelbeeksewaard – hebben een natuurfunctie, maar ook een functie als waterbergingsgebied en recreatiegebied (zie kaartbeeld ‘Water, klimaat, natuur en landschap’).

- Het stedelijk gebied van de gemeente Zutphen kan niet los worden gezien van het **omringende landelijk gebied**. De gemeente Zutphen onderscheidt vier zones in het landelijk gebied: (1) de groene stadszone, (2) de agrarische zone, (3) de landgoederen en natuurzone en (4) de dragers en verbindingen. Elk van deze zones heeft haar eigen ruimtelijk kenmerken. Op basis van deze kenmerken zijn voor elke zone specifieke speerpunten opgenomen die leidend zijn voor nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied.[64]

- Het stedelijk gebied van de gemeente Zutphen kenmerkt zich door de **aanwezigheid van water en groen** in verschillende vormen. In de hele gemeente zijn meer dan 30.000 bomen te vinden, waarvan er ongeveer 22.500 bomen binnen de bebouwde kom staan.[90] Deze bomen bevinden zich bijvoorbeeld in de diverse parken zoals het Slingerbos, het Trefpark en het Emerpark. Ook de Berkel die door de gemeente stroomt vormt met haar groene oevers een blauwgroene ader. Vanuit De Hoven, Zuidwijken en het centrum ligt de IJssel met haar groene uiterwaarden nabij. Tot slot is ook in de historische binnenstad van Zutphen divers stadsgroen te vinden met onder andere de hofjes, door inwoners aangelegde geveltuintjes en de vestinggordel die een groen lint rondom de binnenstad vormt.[100]

- De provincie Gelderland werkt aan het versterken en verbinden van haar natuurgebieden via het aanduiden van het **Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelzones (GO)**. Voor deze natuurgebieden zijn regels rondom bescherming en ontwikkeling vastgelegd. GNN-gebieden zijn natuurgebieden waar in principe geen nieuwe initiatieven mogen plaatsvinden. In GO-gebieden is ruimte voor ruimtelijke ontwikkelingen, indien kernkwaliteiten van het landschap en de samenhang met omliggende natuurgebieden hierbij versterkt worden. Binnen de gemeente Zutphen vallen onder andere de Hoendernesterbeek, de uiterwaarden van de IJssel, de Berkel en het landelijk gebied ten oosten van Warken onder deze regeling.[65]

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

- Door **klimaatverandering** komen **extreme piekbuien** naar verwachting in de toekomst steeds vaker voor. Hiermee neemt de kans op **wateroverlast** in het bebouwd gebied toe. Vormen van wateroverlast zijn overstroming van het riool, schade aan gebouwen en aan landbouwgewassen, (tijdelijk) onbegaanbare wegen en verzakkingen. De klimaatverandering in West-Europa zal ook vaker voor periodes van meer regen- en smeltwater zorgen, waardoor de waterstand van rivieren stijgt. Ook in de IJssel kan dit tot **hoogwater** leiden. Volgens klimaatmodellen hebben de Zutphense uiterwaarden logischerwijs een zeer hoog overstromingsrisico – dat is immers waar ze voor bedoeld zijn – maar bepaalde delen van de stad Zutphen blijken ook kwetsbaar voor overstromingen. Dit betreft vooral de Noordzone (zie kaartbeeld ‘Groen, natuur en landschap’).[66]

- Tegelijkertijd wordt verwacht dat er in de toekomst vaker **langere perioden van droogte** voorkomen in Nederland, wat gevolgen heeft voor het op peil houden van het watersysteem in het stedelijk en landelijk gebied. Droogte heeft nadelige effecten op onder andere de waterkwaliteit, akkers en gewassen en zorgt daarnaast voor schade aan de natuur en een afname aan biodiversiteit. De droogtegevoelige gebieden in de gemeente Zutphen liggen met name direct ten oosten van de IJssel (zie figuur 24). Ook de IJssel zelf is gevoelig voor droogte - lage waterstanden in de rivier, als gevolg van neerslagtekorten, hebben hun weerslag op de mogelijkheden voor de scheepvaart. In het Watertakenplan wordt invulling gegeven aan de zorgplichten die de gemeente op het gebied van afval-, hemel- en grondwater heeft.[67]

- De gemeente Zutphen werkt in regionaal verband samen om de impact van droogte te verminderen: **Aanpak**

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 42 16-02-2023 11:57

Droogte Achterhoek 2020-2021.[68] Om in de toekomst goed bestand te zijn tegen de droogte is in de hele regio een extra laag grondwater van 100 mm nodig.[101] Er worden verschillende ingrepen gedaan om aan deze opgave te werken. Zo zijn er sinds 2020 in samenwerking met agrariërs op verschillende plekken droogte stuwen geplaatst en aanpassingen gedaan om grondwaterstanden te verhogen. Daarbij willen de betrokken partners de droogte aanpak **integraal combineren** met andere urgente thema's in de regio, zoals **stikstof, energietransitie en woningbouw**.[69]

- Droogte door klimaatverandering heeft tevens een negatieve impact op de **ecologische waterkwaliteit**. Tijdens droge perioden, die in de toekomst steeds vaker zullen voorkomen, is de doorstroming in het watersysteem gering. Water staat hierdoor langer stil, wat de kwaliteit van het oppervlaktewater negatief beïnvloedt.[70]

- Een ander gevolg van klimaatverandering is het **stedelijk hitte-eiland effect**: verstedelijkte gebieden houden tijdens warme dagen veel meer hitte vast dan het omliggende gebied. Dit vertaalt zich naar een negatieve impact voor (met name kwetsbare) inwoners. De verwachting is dat met name de binnenstad van Zutphen en de industrieterreinen te maken gaan krijgen met verhoogde hittestress (zie figuur 25).

- Het **watertoevoersysteem** vanaf stuw Warken richting de stad Zutphen heeft momenteel een aantal knelpunten op het gebied van waterkwantiteit, waterkwaliteit en beheer en onderhoud. Zo is de Berkel in droge perioden afhankelijk van de inlaat vanuit het Twentekanaal. Gevolgen van klimaatverandering zullen de knelpunten naar verwachting vergroten. Het voorkeursscenario **"Zutphen stroomt"** van het Waterschap beschrijft op welke manier het toekomstige watersysteem zo kan worden ingericht en beheerd dat het beter bestand is tegen klimaatverandering. [70]

- Naast het klimaatbestendig maken van de openbare ruimte ten behoeve van onder andere natuurlijke waterberging en waterinfiltratie zijn er extra investeringen in het **rioolsysteem** nodig. Dit bevordert de vermindering van wateroverlast en de bijbehorende negatieve gevolgen zoals waterschade aan gebouwen en risico's voor de volksgezondheid van inwoners vanwege verontreinigd (afval)water bij overstroming van de riolering.[67]

- Via projecten zoals **"Rivier in de stad"** wordt landschapsbeleving rond de IJssel gecombineerd met klimaatadaptatie. In dit kader is tussen 2017 en 2022 de IJsselkade vernieuwd, zodat deze plek meer ruimte biedt voor recreatie en tegelijkertijd bestand is tegen hogere waterstanden van de rivier. Ook wordt bijvoorbeeld de Vispoortgracht klimaatbestendiger en aantrekkelijker gemaakt.[71]

- Nederland kampt met een **stikstofcrisis**. In natuurgebieden worden kritische normen voor stikstofdepositie stelselmatig overschreden. Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPGL) voorziet een forse opgave in het terugbrengen van de stikstofdepositie. De NPGL maakt de ruimtelijke vertaalslag in het stikstofreductie beleid; het kaderstellende rapport geeft aan wáár de stikstofreductie hoofdzakelijk moet gaan plaatsvinden tot 2030.[72] Momenteel ligt dit dossier bij de provincie Gelderland. Hoogstwaarschijnlijk zullen de IJsseluiterwaarden een belangrijke rol in dit vraagstuk spelen.

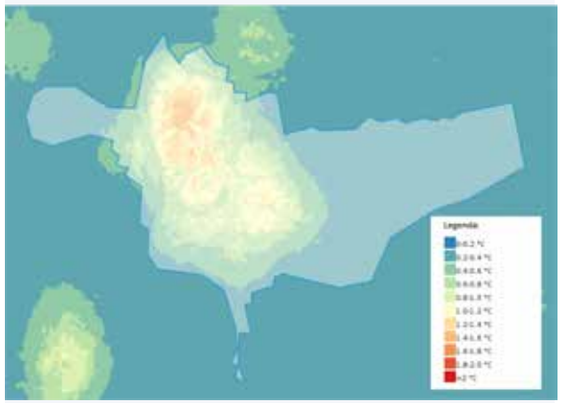
- Ondanks de goede basis omstandigheden voor flora en fauna, heeft de gemeente Zutphen te maken met de trend van **biodiversiteitsverlies**: het soortenaantal flora en fauna neemt al jaren af. Naast stikstof zijn er andere zaken die in de beperkte beschikbare ruimte concurreren met ruimte voor natuur, zoals woningbouw, duurzame energie en landbouw. Het Beleidsprogramma Biodiversiteit van

24

Figuur 24: De figuur toont de verdeling van droogte in de gemeente Zutphen. Bron: Watertakenplan Zutphen, 2022

25

Figuur 25: De figuur geeft het stedelijk hitte-eiland effect (UHI) weer in °C. Dit is het gemiddelde luchttemperatuurverschil tussen de stedelijke en omliggende landelijke gebieden. Bron: Atlas Natuurlijk Kapitaal (ANK), 2017

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 43 16-02-2023 11:57

de gemeente Zutphen stelt daarom dat (1) biodiversiteit vanaf de beginfase deel uit moet maken van ruimtelijke processen, (2) natuurinclusief ontwerpen de norm wordt en (3) een biodiversiteit-kaart het instrument vormt voor het bepalen van gebiedsgerichte maatregelen.[63]

- De aanwezigheid van **bomen** in de omgeving brengt op meerdere vlakken voordelen met zich mee. Naast het bieden van verkoeling op warme dagen spelen bomen een belangrijke rol in het verbeteren van de luchtkwaliteit en het voorkomen van wateroverlast, hebben ze een belangrijke ecologische waarde en dragen ze bij aan de uitstraling van de openbare ruimte. Dit zijn redenen voor de gemeente Zutphen om kansen te zien om actief in te zetten op het toevoegen van meer bomen. In het bomenbeleidsplan wordt de ambitie gesteld om in 2050 naar 50.000 bomen te groeien. Uitgangspunten hierbij zijn zorgvuldig beheer van bestaande bomen en bij aanplanting van nieuwe bomen gebruik te maken van soorten die klimaatbestendig zijn of een ecologische meerwaarde hebben. Een belangrijke opgave in dit streven is de beschikbare openbare ruimte voor groen.[99]

Bron afbeeldingen: gemeente Zutphen respondenten Zutphen Spreekt

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 44 16-02-2023 11:57

KANSEN EN OPGAVEN VOOR DE OMGEVINGSVISIE

- In toenemende mate is een **aantrekkelijk landschap** een **vestigingsvoorwaarde** voor (nieuwe) inwoners en ondernemers. Hiervoor is aandacht voor een groene leefomgeving, als onderdeel van een aantrekkelijke woon-en leefomgeving, cruciaal. Ook in de toekomst zullen daarom het landschap en de natuurgebieden in de gemeente Zutphen (o.a. Natura 2000, NNN, Gelders Natuurnetwerk) versterkt en beschermd moeten worden. Een opgave die hierbij speelt in het landelijk gebied is het vinden van een goede balans tussen de leefbaarheid, agrarische activiteiten, het beschermen en beheren van de natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden en de ruimte voor bezoekers/recreanten.

- De omgevingsvisie is een kans om een **integrale visie op klimaatadaptatie** op te stellen. Alle eerder genoemde thema's – droogte, wateroverlast, hittestress, waterkwaliteit, klimaatadaptief bouwen – kunnen hierbinnen een plek krijgen. Het is belangrijk om duidelijke doelen te stellen op dit thema. Zo kan de gemeente Zutphen toewerken naar een klimaatrobuuste toekomst.

- De gevolgen van klimaatverandering voor het **watersysteem** in de gemeente Zutphen vragen om een zorgvuldige aanpak. Verschillende opgaven zijn hierin te onderscheiden. Wat betreft waterkwaliteit gaat dit over het doelmatig beheren en onderhouden van het rioolstelsel om vervuiling van het watersysteem te voorkomen en over het waarborgen en verbeteren van de waterkwaliteit ten behoeve van een schoon en natuurlijk waterecosysteem. Daarbij komt ook de opgave voor het beschermen van de waterkwantiteit in relatie tot wisselende rivierstanden en de huidige afhankelijkheid van het waterinlaat vanuit het Twentekanaal.

- **Klimaatadaptatie** kan goed gekoppeld worden met **mobiliteit en gezondheid** in de gemeente Zutphen. Zo kan de gemeente meer groene parkeerplaatsen realiseren of sturen op minder parkeerplekken rondom de binnenstad. Dit creëert ruimte voor de nodige groene toevoegingen ten behoeve van klimaatadaptatie. Diezelfde toevoegingen bevorderen vervolgens de groenbeleving in het stedelijk gebied, wat ten goede komt aan de (mentale) gezondheid van inwoners. Daarnaast helpt vergroening, bijvoorbeeld door het planten van bomen, bij het tegengaan van hittestress in de bebouwde omgeving.

- Een andere koppelkans ligt in de **woningbouwopgave en klimaatadaptieve maatregelen** (zie hiervoor ook het Watertakenplan[67]). Voor nieuwbouw- en herstructureringsprojecten worden nu concrete eisen gesteld over waterafvoer: als verhard oppervlak toeneemt, moet de eigenaar het hemelwater op eigen terrein verwerken of rechtstreeks afvoeren naar oppervlaktewater.

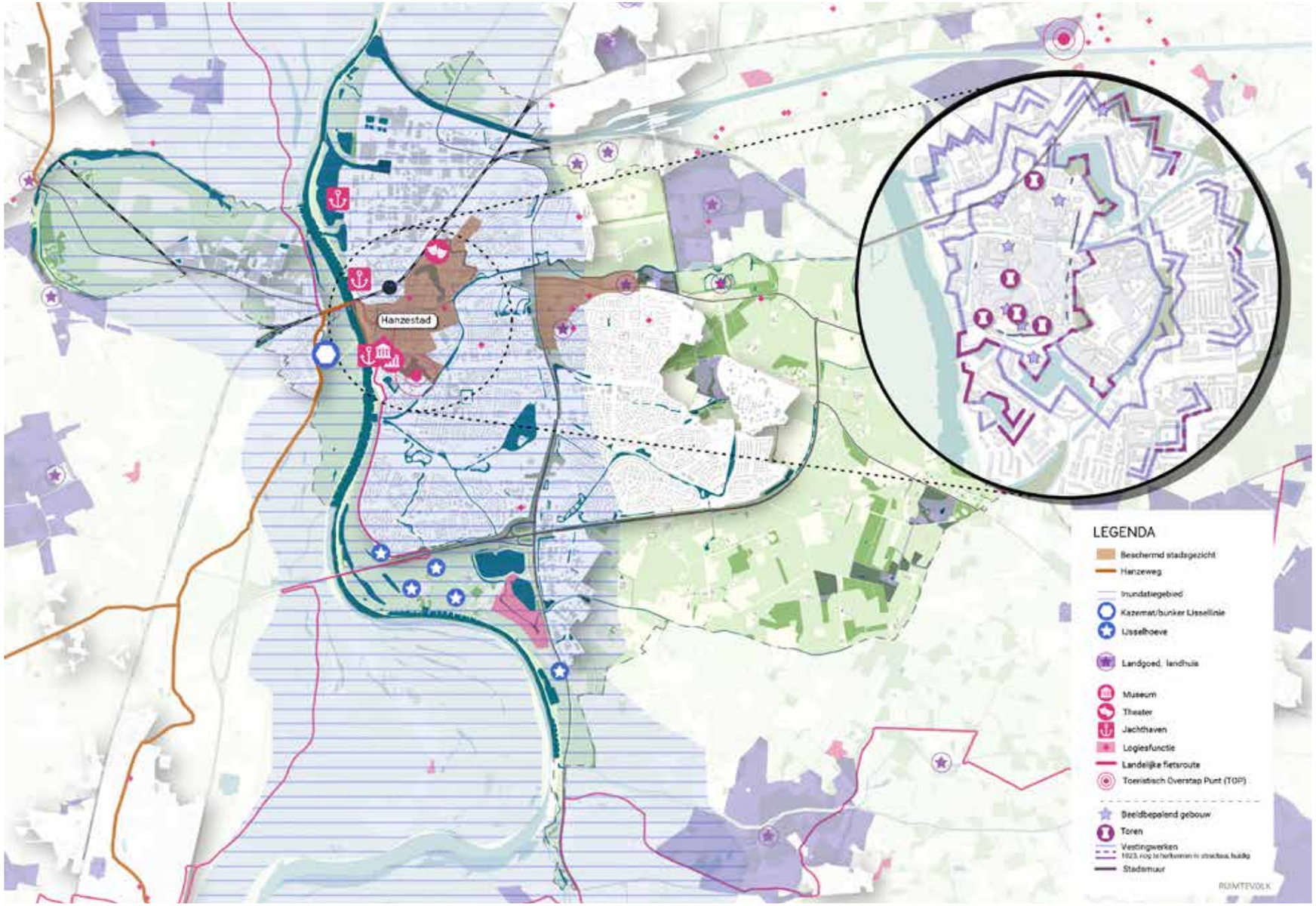
- Er liggen kansen om ruimte te (blijven) bieden voor **bottom-up initiatieven** op het gebied van **klimaatadaptatie, biodiversiteit en water**. Uit onder andere het Blauwboek (2017) en burgerinitiatief Berkel in de Stad blijkt dat inwoners van de gemeente Zutphen veel ideeën hebben over de aanleg en het beheer van groene en blauwe structuren.[73] Deze reeds bestaande samenwerking is een kracht van de gemeente en kan in de toekomst benut blijven worden.

- **Groenstructuren** in de stad en in het landelijk gebied kunnen met elkaar verbonden worden in een **"groen raamwerk"**. Hier bestaan kansen om verschillende bestaande groene zones in de gemeente Zutphen met elkaar te verbinden. Dit biedt kansen om de biodiversiteit in de gemeente te bevorderen. Het Emerpark kan hier een belangrijke rol in spelen, net als de vestingsgordel, de Berkel, de IJssel en het gebied waar de hoogspanningsleidingen onder de grond gaan.[74]

- Verschillende ontwikkelingen die spelen in het stedelijk gebied van de gemeente Zutphen doen een ruimteclaim op het landelijk gebied. In dit **landelijk gebied** van de gemeente ligt de opgave voor om in te zetten op een **gebiedsgerichte aanpak** waarin natuurherstel samen met het stikstof-, klimaat-, landbouw- en woningbeleid wordt opgepakt.

- De onzekerheid rondom het **stikstofdossier** brengt een grote opgave met zich mee in het landelijk gebied. Het debat over de mate waarin stikstofuitstotende activiteiten zoals landbouw, woningbouw en verkeer nabij kwetsbare natuurgebieden in de toekomst een plek kunnen behouden en krijgen is actueler dan ooit. Deze opgave vraagt om een integrale en gebiedsgerichte aanpak waarin het onderwerp stikstof samen met het natuur-, klimaat-, economie- en woningbeleid wordt opgepakt.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 45 16-02-2023 11:57

Kaartbeeld ‘Cultuurhistorie, toerisme en recreatie’: Dit kaartbeeld toont de huidige situatie (inventarisatie) van de onderwerpen cultuurhistorie, toerisme en recreatie in de gemeente Zutphen.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 46

16-02-2023 11:57

2.7 Cultuurhistorie, toerisme en recreatie

ZUTPHEN NU

- Al sinds de Middeleeuwen staat de stad Zutphen bekend als **Hanzestad**. Nog steeds trekt de historische binnenstad met haar vestingwerken zoals de Ringwalburg, vele torens, historische pakhuizen, koopmanshuizen, kerken, hofjes, pleinen, straten en stegen bezoekers naar de stad.[75] Zutphen wordt ook wel **'torenstad'** genoemd. Bekende torens in de stad zijn de Walburgistoren, de Drogenapstoren, de Bourgonjetoren, de Wijnhuistoren en de Kruittoren (zie kaartbeeld 'Cultuurhistorie, toerisme en recreatie').

- De gemeente Zutphen heeft in totaal 437 inschrijvingen in het **rijksmonumentenregister**, waarvan er 44 in Warnsveld zijn. De rijksmonumenten bestaan voornamelijk uit woningen en woningbouwcomplexen (330) en de categorie 'verdedigingswerken en militaire gebouwen' (22). [78] Hiernaast heeft de gemeente ruim 480 **gemeentelijke monumenten**.

- De **dorpskern van Warnsveld** bevat een groot aantal cultuurhistorische waarden bestaande uit diverse rijks- en gemeentelijke monumenten, oude wegenpatronen, historische bomen en de Sint-Martinuskerk. In 2015 is de historische kern van Warnsveld gemeentelijk aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Met deze aanwijzing wordt actief ingezet op het behouden en versterken van de ruimtelijke en cultuurhistorische kwaliteit van de dorpskern.[84]

- Naast het beschermd dorpsgezicht van Warnsveld kent de gemeente Zutphen een tweetal **beschermd stadsgezichten** waar behoud en versterking van de cultuurhistorische kwaliteit centraal staat: de binnenstad van Zutphen en het gebied Coehoornsingel - Deventerweg (zie kaartbeeld 'Cultuurhistorie, toerisme en recreatie'). Veel van de monumentale panden die de gemeente Zutphen rijk is, zijn in deze gebieden te vinden.

- De stad Zutphen is vroeger volledig **ommuurd en omwald** geweest. Nog ongeveer een derde van de middeleeuwse stadsmuur is zichtbaar; ondergronds zijn meer delen van de stadsmuur aanwezig. Nog steeds zijn er zeven muurtorens, één stadspoort en de waterpoort.[1]

- Het stedelijk gebied van de stad Zutphen wordt omringd door het **waterrijke landschap** van de IJssel en de Berkel. De rivier **de IJssel** is van oudsher een belangrijke waarde voor de gemeente Zutphen. Het centrum van de stad Zutphen ligt direct aan de IJssel. Aan de IJsselkade en vanuit de jachthavens genieten veel inwoners en bezoekers van het mooie uitzicht op de rivier en de prominente Oude IJsselbrug. Vanaf De Hoven is de kenmerkende 'skyline' van de stad Zutphen te zien met de witte koopmanshuizen en de vele historische torens.[76]

- **De Berkel** heeft een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van Zutphen en Warnsveld. De Berkel is, hoewel meermalen verlegd, als element volledig bewaard gebleven en vormt nog steeds een continue waterloop vanuit Duitsland naar de uitmonding in de IJssel in Zutphen. De Berkel is daarmee ook de **verbindende schakel tussen de binnenstad en het landelijk gebied**. [1] De Berkel biedt mogelijkheden qua waterrecreatie. De zogenaamde fluisterstille 'Berkelzomp' brengt toeristen langs het aantrekkelijke landschap rondom de Berkel.[76]

- De gemeente Zutphen ligt aan de rand van zowel de **Veluwe als de Achterhoek** Dat maakt de gemeente het ideale vertrekpunt voor fiets- en wandeltochten, bijvoorbeeld de langeafstandsroute langs de Hanzesteden.[77]

- In het landelijk gebied van de gemeente Zutphen bevinden zich diverse **statige landgoederen** zoals 't Waliën en 't Velde. Het zijn aantrekkelijke historische elementen in het landschap en trekken veel wandelaars en fietsers.

- Bezoekers van de stad Zutphen komen ook voor de **winkels**. Achter bijzondere gevels gaan veel unieke winkels, originele giftshops en eigentijdse boetiekjes

26

Figuur 26: De figuur toont de ligging van de negen Nederlandse Hanzesteden. Bron: Hanzesteden Marketing, 2022

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 47 16-02-2023 11:57

schuil.[41] In dit soort winkels (met een niet-dagelijks aanbod) wordt een groot deel van de bestedingen gedaan door bezoekers van buiten de gemeente.[97] De meeste winkels in de binnenstad zijn geconcentreerd tussen de Beukerstraat en de markten ('t Rondje) met uitlopers in de Laarstraat, Spittaalstraat, Nieuwstad en het noordelijke deel van de Lange Hofstraat.[1]

- In 2021 lag het aandeel **banen in de recreatie en toerisme** ten opzichte van het totaal in de gemeente Zutphen op 6,4% - landelijk was dat 5,7%. De afgelopen jaren is het aantal banen in de recreatie en toerisme in de gemeente gedaald: 1.510 banen in 2016, 1.360 banen in 2021. Deze trend wordt verklaard door de lockdown maatregelen tijdens de corona pandemie en komt sterk overeen met zowel de landelijke als provinciale ontwikkelingen in deze sector. Het aantal vestigingen binnen recreatie en toerisme steeg daarentegen: van 310 vestigingen in 2016 naar 340 vestigingen in 2021.[80]

- In de gemeente Zutphen is een beperkt aanbod voor **verblijfsrecreatie**. Hotels, pensions en B&B's bevinden zich voornamelijk in de stad. Het aanbod in het landelijk gebied is beperkt en voornamelijk kleinschalig van aard. Grootschalige vormen van verblijfsrecreatie binnen de gemeente zijn het bungalowpark bij Bronsbergen en camping Warnsveld. Veel andere grootschalige verblijfsrecreatie bevindt zich echter vooral buiten de gemeentegrenzen, waardoor de gemeente Zutphen op dit moment niet optimaal profiteert van de bezoekersstromen.

- De **lokale horeca** heeft in de gemeente een belangrijke functie; niet alleen op economisch gebied – de sector omvat zo'n 1.000 banen – maar ook op het gebied van stadsbeleving en leefkwaliteit. De stad Zutphen heeft een prachtige historische binnenstad, en een groot deel van de aanwezige horeca is hier geconcentreerd.[20] Uit onderzoek onder lokale ondernemers, stakeholders en inwoners blijkt dat de Zutphense horeca krachtig is, maar dat het verbetering behoeft rondom een aantal kernthema's: diversiteit, verbinding, vernieuwing en innovatie.[79]

- In de gemeente Zutphen worden gedurende het hele jaar tal van **evenementen** georganiseerd. Bekende evenementen zijn onder andere de Nationale Bokbierdag, Sprookjesstad Zutphen, het Chocoladefestival en de Heufse Volksfeesten in De Hoven. Daarnaast trekken ook de Open Monumentendagen veel bezoekers naar de gemeente.

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

- Het **behoud van monumenten en erfgoed** vraagt de komende jaren om extra inspanning. Monumentale en historische bouwwerken krijgen naast regulier onderhoud ook te maken met de verduurzamingsopgave. Dit geldt voor zowel de monumenten in het stedelijk gebied, als voor de landgoederen en monumentale boerderijen in het landelijk gebied van de gemeente Zutphen.

- De **Hanzesteden** ambiëren gezamenlijk dat iedere Hanzestedeling in 2025 profijt ervaart van toerisme. Hiervoor zetten ze in op: 40% groei van de bestedingen (dag- en verblijfsbezoekers) van bezoekers in Hanzesteden(regio) in 2025 ten opzichte van 2019; 15% toename van het aantal banen (arbeidsplaatsen) in de sector recreatie en toerisme in de Hanzegemeenten in 2025 ten opzichte van 2019 en het versterken van de trots van de bewoners van de Nederlandse Hanzesteden.[81]

- De gemeente Zutphen zet met haar Cultuurnota in op enthousiasme en realisme en ondersteunt een **vijftal ontwikkelrichtingen**: kunst en cultuur voor iedereen, de waarde en betekenis van cultuur beter benutten, cultuur in de schijnwerpers, de Hanzehof als 'Huis van de stad' en het versterken van het culturele samenspel.

- Naar verwachting neemt de **recreatieve druk** in de gemeente Zutphen toe richting de toekomst. Naast de gebruikelijke aantrekkingskracht van het groene en aantrekkelijke landelijk gebied is dit te verklaren door een groeiend aantal inwoners en bezoekers. Ook heeft de coronapandemie ertoe geleid dat mensen steeds vaker zoeken naar (dag)recreatie in de buurt. Dagrecreatie en toerisme hebben hun weerslag op natuurgebieden.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 48 16-02-2023 11:57

KANSEN EN OPGAVEN VOOR DE OMGEVINGSVISIE

- Het voortzetten en versterken van de samenwerking met de Hanzesteden biedt kansen voor de gemeente Zutphen voor het verder **benutten van haar profilering als Hanzestad** met een rijk verleden en het inzetten op een duurzame ontwikkeling van het toerisme. De negen Hanzesteden van Nederland werken in het kader van toerisme al lange tijd samen aan gebiedsmarketing. Zutphen en de andere Hanzesteden werken aan het ontwikkelen van een gezamenlijke profilering en het aantrekken van bezoekers uit binnen- en buitenland.[81]

- Verschillende kwaliteiten van de gemeente Zutphen kunnen bijdragen aan het **vergroten van de aantrekkingskracht** van de gemeente voor bezoekers. Het ontwikkelen van wandel- en fietsroutes, het vergroten en promoten van overnachtingsmogelijkheden, het ontwikkelen van watersportmogelijkheden, het promoten van het culturele aanbod en het versterken van het toeristisch aanbod dragen bij aan de rol van de gemeente als veelzijdige trekpleister. Dergelijke ingrepen bieden kansen om de verblijfsduur van bezoekers te verlengen en hun uitgaven te verhogen.

- Veel bezoekers van de gemeente Zutphen beperken zich momenteel tot de historische binnenstad. De **promotie en het vergroten van overnachtingsmogelijkheden** in het landelijk gebied en het **ontwikkelen van aantrekkelijke recreatieve verbindingen** naar het landelijk gebied biedt kansen om de verspreiding van toerisme binnen de gemeente te verstevigen. Een belangrijke opgave hierbij is het vinden van een **balans** tussen het toestaan van recreatie in het landelijk gebied en het beschermen van de waardevolle natuur (waaronder de flora en fauna op en rond het water) en cultuurhistorie.

- De **elektrische fiets** is momenteel de meest verkochte fiets. Het bereik van een elektrische fiets is bijna 1,5 keer zo groot als van een normale fiets. Gezien de aangrenzende landschappen van de Achterhoek, IJsselvallei en de Veluwe biedt dit kansen voor de beleving van de gemeente Zutphen en het gebied daaromheen.

- Veranderingen in de samenleving zorgen voor een **ander gebruik van monumenten**. Zo komen er door ontkerkelijking bijvoorbeeld diverse religieuze gebouwen leeg te staan, zo ook in de gemeente Zutphen. Er ligt een opgave in het behoud van monumenten en om in het gebruik van deze monumenten mee te bewegen met de actualiteit. Een kansrijke aanpak van deze opgave is herbestemming, waarmee het monument benut wordt voor andere functies. In de laatste jaren zijn er in de gemeente Zutphen al enkele leegstaande kerken herbestemd naar een maatschappelijke of economische functie. Er liggen mogelijkheden om ook in de toekomst via herbestemming de koppeling tussen erfgoed en andere thema's te versterken.

- De gemeente Zutphen heeft de ambitie om het bestaande **evenementenaanbod** binnen de gemeente te behouden en vergroten. Momenteel zijn de meeste evenementen in de historische binnenstad van Zutphen gecentreerd. Een groeiend evenementenaanbod in de binnenstad kan de leefbaarheid voor bewoners onder druk zetten. Inzetten op een betere **spreiding van evenementen** in de tijd, maar voornamelijk in de ruimte over de verschillende wijken en dorpskernen biedt mogelijkheden om de druk op de binnenstad te verlichten.[43]

- Een belangrijke opgave ligt in het **behouden van de cultuurhistorische kwaliteit** van de historische binnenstad van Zutphen. Het beschermen van deze kernkwaliteit staat namelijk in sommige gevallen op gespannen voet met andere thema's die een ruimtelijke claim op de binnenstad leggen. Hierbij valt te denken aan aanpassingen aan de openbare ruimte en de gebouwen die noodzakelijk zijn vanuit klimaatadaptatie, de verduurzaamheidsopgave, de groeiende vraag naar woonruimte en/of een groeiend aantal bezoekers. Een integrale aanpak en innovatieve oplossingen zijn vereist om koppelkansen te herkennen en een goede balans te bereiken tussen de verschillende thema's.

- Ook in Warnsveld, het landelijk gebied en de verschillende wijken is het behoud van de cultuurhistorie en daarmee de **ruimtelijke kwaliteit** een belangrijke opgave. In elk deelgebied van de gemeente moet er gezocht worden hoe er op een passende wijze omgegaan kan worden met de unieke kwaliteiten van het gebied, hoe verschillende thema's hier een claim op de beschikbare ruimte doen en welke koppeling hiertussen gemaakt kan worden.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 49 16-02-2023 11:57

3. Beleids-inventarisatie

In de eerste fase om tot een omgevingsvisie te komen, wordt geïnventariseerd waar de gemeente Zutphen nu staat als het gaat om beleid dat (in de breedste zin) over de fysieke leefomgeving gaat. Daarom is een analyse van het bestaand beleid uitgevoerd. In deze analyse is gekeken hoe het beleid van dit moment zich op hoofdlijnen verhoudt tot nieuwe ontwikkelingen en thema's en de doelen van de Omgevingswet (integraliteit, actualiteit, gebiedsgericht, participatie & samenwerking).

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 50 16-02-2023 11:57

3.1 Conclusies op hoofdlijnen

In een ateliersessie (op 12 juli 2022) met beleidsmedewerkers van de gemeente Zutphen is een eerste oefening gedaan in het inventariseren van de huidige kwaliteiten en belangrijkste opgaven voor de gemeente Zutphen. Zo is deze beleidsinventarisatie niet alleen een eerste oefening met de toekomst in het kader van de omgevingsvisie, maar laat het ook zien op welke thema's de komende jaren extra inzet zal moeten worden gepleegd. Voorafgaand aan deze ateliersessie is (digitaal) thematisch het belangrijkste actuele beleid en ambities geïnventariseerd:

- Cultuurhistorie en erfgoed
- Duurzaamheid en energietransitie
- Economie
- Grondzaken
- Klimaat en water
- Landelijk gebied
- Milieu
- Mobiliteit
- Onderwijs
- Ruimtelijke ordening
- Sociaal domein
- Toerisme
- Veiligheid
- Welzijn en gezondheid
- Wijkgerichte aanpakken
- Wonen

Actualiteit: Een groot deel van het beleid in de gemeente Zutphen is actueel. Waar dit niet het geval is, is nieuw beleid momenteel in ontwikkeling. Dit geldt bijvoorbeeld voor de thema's: duurzame energie, toerisme, de ontwikkeling van Leesten - Schouwbroek en de uitvoering van de regionale woonagenda.

Integraliteit: De mate van integraliteit van de recente beleidsstukken is wisselend. Voor veel thema's geldt dat deze momenteel sectoraal zijn, maar zijn de aanknopingspunten voor een meer integrale benadering zichtbaar. Er is dus nog een slag te slaan wat betreft de integraliteit die de Omgevingswet beoogt, bijvoorbeeld in relatie tot het sociaal domein. Bepaalde andere thema's kennen een hogere mate van integraliteit: de verschillende wijkontwikkelplannen, de structuurvisie Noordrand De Hoven, de visie Vesting van de Toekomst, de visie Emerpark en de Binnenstadsvisie. Het vergroten van de integraliteit in gemeentelijk beleid is bij uitstek een samenwerkingsvraagstuk binnen de gemeentelijke organisatie. Hiervoor biedt het traject richting de omgevingsvisie mogelijkheden, net zoals het kader Brede Welvaart.

Gebiedsgericht: In de gemeente Zutphen is op dit moment al redelijk wat beleid gebiedsgericht opgesteld. Er is veel aandacht voor de verschillende gebieden van de gemeente en de specifieke kansen en opgaven die hierbinnen samenkomen. Via de wijkregisseurs wordt wijkgericht werken in de verschillende gebieden van de gemeente in samenwerking met inwoners opgepakt. De gebiedsgerichte aanpak komt in beleid bijvoorbeeld tot uiting in de wijkgerichte ontwikkelplannen, de uitvoering van sociale wijkanalyses binnen het sociaal domein, de gebiedsvisie Emerpark, de Binnenstadsvisie, de visie Vesting van de Toekomst, de visie Mobiliteit in de Binnenstad en de Transitievisie Warmte.

Participatie: Vooruitlopend op de Omgevingswet stimuleert de gemeente Zutphen samenwerking tussen de gemeente en inwoners. Vanuit het kader 'Anders samenwerken aan een sterk Zutphen' wordt aandacht voor deze samenwerking geborgd. Een groot deel van recentelijk beleid is in samenspraak met inwoners en stakeholders ontstaan. Dit geldt echter nog niet voor alle beleidsthema's. Van de volgende beleidsstukken is bekend dat participatie met inwoners en stakeholders plaats heeft gevonden of zal plaatsvinden: het Wijkontwikkelplan Waterkwartier, de Visie Emerpark, het Integraal Veiligheidsplan, de Transitievisie Warmte, het afwegingskader zonne-energie (en later windenergie) als uitwerking van de RES. Voor meerdere beleidsthema's heeft de gemeente het inwonerspanel Zutphen Spreekt ingezet om input op te halen bij inwoners en ondernemers. Ook kent de gemeente Zutphen een samenwerking met haar inwoners vanuit het Blauwboek, bestaande uit initiatieven op het gebied van natuur, milieu en energie.

Samenwerking: De gemeente Zutphen kent verschillende regionale samenwerkingsverbanden voor thema's zoals wonen, economie, duurzame energie, klimaatadaptatie, toerisme en veiligheid. De gemeente werkt hierbij onder andere samen met de provincie Gelderland (met in het bijzonder de deelregio Noord en Oost Gelderland), de gemeenten uit de Regio Stedendriehoek, de zorg-regio Midden IJssel / Oost Veluwe, de Achterhoek gemeenten en de andere Nederlandse Hanzesteden. Voor de lokale omgevingsvisie van de gemeente is regionaal afstemmen geen extra opgave, maar een onderdeel van een doorlopend afstemmingsproces. De uitdaging is dus om in de gemeentelijke omgevingsvisie duidelijke keuzes te maken en positie te kiezen en dit zo goed mogelijk te verknopen aan regionale opgaven en ambities. Daarnaast ligt er een uitdaging in het maken van gebiedsgerichte keuzes en uitwerkingen om zo de lokale kansen en uitdagingen op te kunnen pakken. Zo kunnen ambities uit de regio landen in de gemeente en kan de gemeente richting geven aan keuzes in de regio.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 51 16-02-2023 11:57

3.1 Lijst met relevante beleidsdocumenten

- Aanpak droogte in de Achterhoek programmaplan 2020-2021 (2020)
- Afwegingskader Huisvesting Zorgdoelgroepen Gemeente Zutphen (2020)
- Beleidsplan jeugd Zutphen 2021-2024 (2021)
- Beleidsprogramma biodiversiteit Zutphen (2020)
- Beleidsvisie externe veiligheid gemeente Zutphen (2015)
- Binnenstadsvisie (2012)
- Blauwboek Water- en groenbeheer in Zutphen en Warnsveld, door burgers gedragen (2017)
- Bomenbeleidsplan Visie op Zutphense bomen (2021)
- Coalitieakkoord 2022 - 2026 gemeente Zutphen (2022)
- Concept Provinciaal handelingsperspectief Panorama Gelderse Rivieren (2022)
- Cultuurnota 'De Stad als podium' 2021-2024 (2021)
- Gebiedsvisie 'Poort van Zuid' (2016)
- Gebiedsvisie Samen Emerpark - De groene huiskamer van Zutphen (2021)
- Geluidsplan Zutphen 2015 - 2025 (2015)
- 'Gezonde gewoonten in een gezonde omgeving' - Nota lokaal gezondheidsbeleid gemeente Zutphen 2020-2025 (2021)
- Groenatlas Zutphen 'Samenwerken aan een duurzame groenstructuur' (2012)
- Havenvisie 2040 - Havens Gemeente Zutphen (2019)
- Horecavisie Zutphen 2017-2022 (2018)
- Kader 'Anders samenwerken aan een sterk Zutphen' (2021)
- Lokaal Preventieakkoord Zutphen (2021)
- Mobiliteit in de binnenstad 2018 (2018)
- Natuurvisie Zutphen (2018)
- Nota Grondbeleid (2017)
- Nota Grondprijsbeleid (2020)
- Nota Vastgoedbestendig Zutphen (2017)
- Notitie Naar een dementievriendelijke gemeente Zutphen (2021)
- Omgevingsvisie Gaaf Gelderland (2022)
- Ontwerp afwegingskader zonne-energie (2022)
- Perspectief Hanzesteden Actie- en investeringsagenda 2020-2025 (2019)
- Provincie Gelderland Uitvoeringsprogramma Cultuur en Erfgoed (2022)
- Raadsbesluit 'Meer betaalbare woningen in Zutphen' (2021)
- Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 Cleantech Regio (2021)
- Routekaart Waterstof 2020-2030 Cleantech Regio (2021)
- Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (2022)
- Strategische visie sociaal domein Zutphen 'een sterke inclusieve samenleving' (2020)
- Structuurbeeld 'Klein Vaticaan' (2021)
- Structuurvisie Noordrand De Hoven (2019)
- Structuurvisie Warnsveld (2004)
- Transitievisie Warmte 1.0 (2021)
- Visie landelijk gebied Zutphen 'Wonen & Ondernemen in een gevarieerd landschap' (2015)
- Visie sport en bewegen gemeente Zutphen (2020)
- Visie Vesting van de Toekomst (2021)
- Visie voor een bereikbaar Gelderland (2020)
- Voorkeursscenario Zutphen stroomt Waterschap Rijn en IJssel (2020)
- Watertakenplan 2021-2025 (2020)
- Welstandsnota Zutphen (2014) en Welstandsnota Warnsveld (2004)
- Wijk ontwikkelingsplan Zuidwijken 2012-2022 (2012)
- Wijkontwikkelingsplan De Hoven 2015-2025 (2017)
- Woonagenda Cleantech Regio 2020-2030 (2018) + Woonagenda addendum (2020)
- 'Zutphen: daar wil ik wonen' - Woonvisie 2019 - 2024 (2019)
- Zutphense Aanpak van Eenzaamheid 2021-2-25 (2021)

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 52 16-02-2023 11:57

4.
Bronvermelding

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 53 16-02-2023 11:57

01 Gemeente Zutphen. (2012). Binnenstadvisie.

02 Wijkraad De Hoven & Gemeente Zutphen. (2015). Wijkontwikkelingsplan De Hoven 2021-2025.

03 Cleantech Regio. (2021). RES 1.0.

04 Cleantech Regio. (2020). Gemeenten Cleantech Regio gaan 5000 extra woningen bouwen.

05 Stec Groep. (2020). Actualisatie RPW Cleantech Regio.

06 CBS. (2022). Regionale kerncijfers Nederland.

07 CBS. (2021). Bevolkingsstatistiek - Inwoners naar leeftijdsgroep.

08 CBS. (2021). Status van bewoning - Woning naar bewoning en eigendom.

09 BAG/ABF. (2022). Woningen naar bouwjaar - Zutphen.

10 “Companen (2021) Doorrekening

11 woningvraagontwikkeling”

12 CBS (2022). Nabijheid voorzieningen; afstand locatie, regionale cijfers.

13 Gemeente Zutphen. (2020). Afwegingskader Huisvesting Zorgdoelgroepen Gemeente Zutphen.

14 ABF Research. (2021). Primos prognose - Bevolking Zutphen.

15 ABF Research. (2021). Primos prognose - Verwacht aandeel bevolking 75+ jaar.

16 ABF Research. (2021). Primos prognose - Huishoudens Zutphen.

17 CleanTechregio (2020). Addendum Woonagenda CleanTechregio.

18 Gemeenteraad Zutphen. (2021). Raadsvoorstel Meer betaalbare woningen Zutphen.

19 RIGO. (2021). Komen en gaan.

20 Gemeente Zutphen. (2019). Zutphen: daar wil ik wonen - Woonvisie 2019 - 2024.

21 Gemeente Zutphen. (2022). Strategische visie sociaal domein Zutphen ‘een sterke inclusieve samenleving’.

22 CBS. (2021). Kerncijfers op wijk- en buurtniveau - Aandeel 65-plussers per buurt.

23 CBS. (2020). Besteedbaar inkomen per huishouden.

24 Buck Consultants International. (2022). Onderzoek Krachtig Zutphen.

25 CBS. (2021). Arbeidsdeelname - Netto arbeidsparticipatie

26 CBS. (2021). Participatiewet - Aandeel huishoudens met een bijstandsuitkering

27 CBS. (2020). Jeugd - Indicatoren jeugdzorggebruik.

28 Kompas Volksgezondheid Noord- en Oost Gelderland. (2021). Eenzaamheid.

29 Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. (2020). Goed ervaren gezondheid 2020.

30 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2020). Leefbaarometer data in tabellen.

31 Gemeente Zutphen. (2021). Nota lokaal gezondheidsbeleid 2020-2025.

32 Gemeente Zutphen. (2021). Beleidsplan Jeugd 2021-2024.

33 CBS/PBL. (2018). Oldest old support ratio per gemeente.

34 Alzheimer Nederland. (2021). Prognose ABF Research - mensen met dementie.

35 Alzheimer Nederland. (2021). Impact dementie.

36 Gemeente Zutphen (2021). Collegebesluit Zutphense aanpak van eenzaamheid.

37 LISA. (2021). Banen naar sector.

38 VNG. (2022). Waar staat je gemeente? Werk en inkomen.

39 Stec Groep. (2017). Businessplan voor De Mars.

40 Gemeente Zutphen. (2019). Havenvisie 2030.

41 Ministerie van LNV, Ministerie van BZK. (2020). Regio Deal Cleantech Regio.

42 Gemeente Zutphen. (2018). Horecavisie 2017-2022.

43 Gemeente Zutphen. (2022). Bedrijventerrein de Mars.

44 Gemeente Zutphen. (2022). Coalitieakkoord 2022-2026

45 CBS. (2020). Nabijheid voorzieningen; afstand locatie, regionale cijfers

46 Cleantech Regio. (2022). Atlas Cleantech Regio.

47 CBS-OvIN. (2017). Verplaatsingen naar type vervoersmiddel.

48 CBS. (2020). Gemiddeld aantal personenauto’s per huishouden.

49 Gemeente Zutphen. (2018). Visie Mobiliteit in de Binnenstad 2018.

50 CROW. (2021). Deelauto’s per 100.000 inwoners 2017-2021

51 Provincie Gelderland. (2020). Visie voor een bereikbaar Gelderland.

52 Trouw. (2021). Zutphen is baanbrekend bezig - met de e-truck als bevoorrader.

53 Provincie Gelderland. (2022). N345: Rondweg De Hoven/Zutphen

54 Rijksoverheid. (2018). Veilig van deur tot deur: Strategisch Plan Verkeers-veiligheid 2030.

55 Klimaatmonitor. (2020). Energiegebruik per hoofdsector.

56 Gemeenteraad Zutphen. (2021). Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 van de Cleantech Regio vergaderstuk

57 Regionale Klimaatmonitor. (2022). Energieverbruik.

58 Cleantech Regio. (2022). Zonne-energie; aantal woningen met zonnepanelen per gemeente

59 Klimaatmonitor. (2021). Energielabels (geldige labels Rijksoverheid)

60 Liander. (2021). Impact van de RES 1.0 op het energinet van de RES Cleantech Regio

61 Gemeente Zutphen. (2021). Transitievisie Warmte

62 Cleantech Regio. (2021). Routekaart Waterstof 2020-2030 Cleantech Regio

63 Natuurlijk Achterhoek. (n.d.). Het landschap van Zutphen.

64 Gemeente Zutphen. (2021). Concept beleidsprogramma biodiversiteit Zutphen.

65 Gemeente Zutphen. (2015). Visie Landelijk Gebied

66 Provincie Gelderland. (2022). Omgevingsvisie Gaaf Gelderland.

67 Klimaateffectatlas. (2022). Overstromingsdiepte.

68 Gemeente Zutphen. (2020). Watertakenplan Zutphen 2021-2025.

69 Provincie Gelderland et al. (2020). Doen, delen, doordenken en doorpakken: aanpak droogte in de Achterhoek. Programmaplan 2020-2021.

70 Provincie Gelderland. (2022) Vervolg aanpak droogte Achterhoek 2022-2023.

71 Waterschap Rijn en IJssel. (2020). Voorkeursscenario Zutphen stroomt.

72 Gemeente Zutphen. (2022). Rivier in de stad.

73 Rijksoverheid. (2022). Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied

74 Gemeente Zutphen. (2017). Blauwboek: Water- en groenbeheer in Zutphen en Warnsveld, door burgers gedragen

75 Gemeente Zutphen. (2021). Gebiedsvisie Samen Emerpark, De groene huiskamer van Zutphen

76 Visit Hanzesteden. (2022). Wat te doen in Zutphen.

77 Achterhoek. (2022). Beleef de Berkel.

78 VVV Zutphen. (2022). Welkom in Zutphen.

79 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. (2022). Rijksmonumentenregister.

80 Gemeente Zutphen, Van Spronsen & Partners. (2017). Horecavisie 2016-2021.

81 BEO Provincie Gelderland / PWE / LISA. (2021). Statistisch Zakboek Gelderland.

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 54 16-02-2023 11:57

82 Hanzesteden Marketing. (2019). Perspectief Hanzesteden 2020-2025.
83 Gemeente Zutphen. (2022). Sociale wijkanalyses en gebiedsgericht werken in het sociaal domein.
84 Rijksoverheid. (2022). Meer regie om woonimpasse te doorbreken.
85 Novio Ruimtelijke Analyses. (2012). Analyse van het ruimtelijk DNA van Warnsveld.
86 Erfgoed Gelderland. (n.d.). Hanzestad Zutphen - De Torenstad.
87 Rijksoverheid. (2020). Omgevingsagenda Oost-Nederland.
88 PBL. (2013). De kracht van multimodale knooppunten.
89 Gemeente Zutphen. (2022). Visie sport en bewegen.
90 CBS. (2022). Landelijke jeugdmonitor 2022.
91 RIVM. (2022). Effecten op drinkwater en drinkwaterbronnen.
92 Gemeente Zutphen. (2019). Raadsvoorstel 'Oude IJsselbrug, budget voor inspectie en incidenteel onderhoud'
93 TNO (2021). De feiten over energiearmoede in Nederland
94 Lievense Milieu B.V. (2020). Nota bodembeheer Regio Achterhoek
95 Lievense Milieu B.V. (2020). Bodemfunctieklassenkaart en bodemkwaliteits-kaart Regio Achterhoek
96 GGD Noord- en Oost-Gelderland. (2021). Geluid- en geurhinder in de gemeente Zutphen 2020.
97 Gemeente Zutphen. (2015). Geluidsplan Zutphen 2015 - 2025.
98 I&O research. (2020). Koopstromenonderzoek Oost-Nederland 2019 - facts-heet gemeente Zutphen
99 I&O research. (2020). Koopstromenonderzoek Oost-Nederland 2019
Gemeente Zutphen. (2021). Bomenbeleidsplan Visie op Zutphense bomen.
100 Gemeente Zutphen. (2021). Vesting van de toekomst.
101 Provincie Gelderland. (2022). Droogte in de Achterhoek.
102 CLO. (2009). Nationaal Landschap Graafschap
103 RIVM. (2021). Eenzaamheid en ernstige eenzaamheid 2020.
104 CBS (2022). Kerncijfers wijken en buurten 2021 - Woningen naar eigendom.
105 MijnGelderland.(n.d.). De Burgerzaal van Zutphen
106 Gemeente Zutphen. (2022). Afwegingskader zonne-energie
107 Willem Frijhoff, Michel Groothedde en Christiaan te Strake. (2022). Nieuwe Historische Atlas van Zutphen.
108 GGNet. (n.d.). Geschiedenis GGNet en psychiatrie.
109 Kadastrale kaart. (n.d.). Gemeente Zutphen.
110 Gemeente Zutphen. (n.d.). IJsselkade.

Bronvermelding Tijdlijn Zutphen door de jaren heen

a Fysisch-geografische kaart van Zutphen en omgeving met vindplaatsen uit Frankische tijd. Bewerkt naar Van Beek 2009. (Gemeente Zutphen Archeologie)
b Maquette met impressie van de Ringwalburg Zutphen omstreeks 900 na Chr. (Constant Willems in Musea Zutphen).
c Berkelpoort (foto ingezonden door deelnemers van de vragenlijst 'Zutphen Spreekt')
d Stadsrechtbrief van graaf Otto 1 van Gelre en Zutphen, waarschijnlijk uitgevaardigd in 1194-95. De bewaard gebleven brief is een afschrift van ongeveer twintig jaar later. (Regionaal Archief Zutphen)
e Het netwerk van de Hanzesteden en de belangrijkste handelsroutes. (Noordhoff Uitgevers, Groningen)
f De inname van Zutphen op 16 november 1572 door Don Fadrique de Toledo. (F. Hogenberg, Stedelijk Museum Zutphen)
g Het beleg van Zutphen door het Staatse leger onder graaf Maurits van Nassau, 30 mei 1591. (F. Hogenberg, Stedelijk Museum Zutphen)
h De Sint-Walburgiskerk met links de oude vismarkt op het 's Gravenhof, ca. 1660. (A. Beerstraaten, Particuliere collectie, foto Stedelijk Museum Zutphen)
i Plattegrond van de vesting Zutphen, 1769. (A. van den Heuvel, Nationaal Archief Den Haag)
j Het nieuwe IJsselfront, met de tijdelijke schipbrug en de houten kraan bij de nieuwe Marspoortstraat. De foto is gemaakt ca. 1861. (Stedelijk Museum Zutphen)
k Opening van het nieuwe station, 1865. (Stedelijk Museum Zutphen)
l Plattegrond van Zutphen, ca 1930. Het Deventerwegkwartier is al gedeeltelijk aangelegd. (Stedelijk Museum Zutphen)
m Plankaart blad 1a Binnenstad van het College van Algemene Commissarissen voor de Wederopbouw, 1948. (Regionaal Archief Zutphen)
n Plattegrond van Zutphen met de geplande Zuidwijken, 1974 (Regionaal Archief Zutphen)
o Plattegrond van de gemeente Zutphen inclusief Warnsveld en de geplande nieuwbouw in Leesten-Oost, 2009. (Stedelijk Museum Zutphen)

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 55 16-02-2023 11:57

Colofon

Atlas Zutphen 2040

februari 2023

Dit document is opgesteld door RUIMTEVOLK in samenwerking met de gemeente Zutphen. Het copyright van de beelden, kaarten en foto's berust bij RUIMTEVOLK of de gemeente Zutphen tenzij anders aangegeven. Hoewel aan de inhoud en samenstelling van dit rapport de grootst mogelijke zorg is besteed, is het mogelijk dat informatie onjuist of onvolledig is. RUIMTEVOLK en de gemeente Zutphen aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor de volledigheid en juistheid van de gegeven informatie.

Zutphen

RUIMTEVOLK

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 56 16-02-2023 11:57

RUIMTE VOLK

20230209_5.22.115_Zutphen omgevingsvisie atlas.indd 57 16-02-2023 11:57